

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ.
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ
ΑΝΕΡΓΙΑΣ. ΕΡΕΥΝΑ ΣΕ 5 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΚΑΙ 5 ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ»

ΑΝΑΣΤΑΣΙΝΗ ΜΑΡΙΑ
ΑΝΤΩΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΝΙΚΟΛΙΤΣΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΟΛΥΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

ΠΑΤΡΑ, 2012
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	6
ΑΝΕΡΓΙΑ.....	6
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	7
1.3 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	8
1.4 ΕΙΔΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	8
1.4.1 ΕΠΟΧΙΑΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ	9
1.4.2 ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΡΙΒΗΣ	9
1.4.3 ΚΕΨΝΣΙΑΝΗ Η ΚΥΚΛΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	9
1.4.4 ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	10
1.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	11
1.6 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	11
1.7 ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	12
1.7.1 Η ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΘΕΩΡΗΣΗ: ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ	12
1.7.2 Η ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ: ΚΕΨΝΣΙΑΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ	14
1.7.3 ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	18
Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	18
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	18
2.2 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ.....	19
2.3 ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	20
2.4 Η ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ	21
2.5 ΚΥΡΙΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	23
2.6 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ.....	25

2.7 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	27
2.8 ΟΙ ΔΥΟ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ.....	28
2.8.1 Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	28
2.8.2 Η ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ.....	30
2.9 Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ.....	30
2.10 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ).....	31
2.11 ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....	32
2.12 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ.....	32
2.13 Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΑΤΜΟΜΗΧΑΝΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	32
2.14 ΤΟ ΝΕΟ ΤΕΧΝΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	36
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ	36
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	36
3.2 ΑΝΔΡΟΜΗ	36
3.3 Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΗΣ.....	39
3.4 ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΣ.....	39
3.5 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ.....	40
3.6 ΡΟΜΠΟΤΙΚΗ.....	41
3.7 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ(E-COMMERCE).....	43
3.8 ΕΛΛΗΝΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ.....	44
3.9 ΠΟΙΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΛΗΤΤΕΙ ΣΗΜΕΡΑ Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ	45
3.10 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	46
3.11 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	47
3.12 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ.....	50

3.13 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΥΠΑΡΞΗ Ή ΜΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	54
3.14 Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ RICARDO ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ	54
3.15 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ MARX – KEYNES ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	59
ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	59
4.1 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	59
4.2 ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ	60
4.3 ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ	61
4.4 ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΟΑΕΔ.....	63
4.5 ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΤΡΟΧΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ	65
4.5.1 ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ.....	66
4.5.2 ΤΑ ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	67
4.6 ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΕΝΑ ΕΛΑΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	71
ΕΡΕΥΝΑ	71
5.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	71
5.2 ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	71
5.3 ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	71
5.4 Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ	72
5.5 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ.....	72
5.6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	73
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη μεταπολεμική οικονομική ιστορία, παρατηρήθηκε *κρίση* σε έναν πολύ σημαντικό χώρο του οικονομικού συστήματος, *στο χώρο της απασχόλησης*. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται «*μαζική ανεργία*» και πλήττει τους εργαζόμενους, κυρίως στο δυτικό κόσμο, περιθωριοποιώντας ένα σημαντικό τμήμα του εργατικού δυναμικού. Η ανεργία, που τα τελευταία είκοσι χρόνια, όχι μόνον αυξήθηκε ταχύτατα, αλλά παρουσίασε μεγάλη ανθεκτικότητα καθώς και παράταση της μέσης διάρκειάς της.

Από πολλούς ερευνητές επιστήμονες επισημαίνεται ότι ο χώρος της εργασίας είχε αρχίσει να αλλάζει και οι μεταβολές αυτές δεν αφορούν μόνον τον όγκο των εργαζομένων αλλά το χρόνο και το περιεχόμενο της εργασίας, τις συνθήκες απασχόλησης και κυρίως τις εργασιακές σχέσεις και την εξουσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΝΕΡΓΙΑ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάθε οικονομία αποτελείται από ένα ορισμένο μέγεθος πληθυσμού. Ο πληθυσμός αυτός διακρίνεται σε οικονομικά ενεργό και σε οικονομικά μη ενεργό. Οικονομικά ενεργός, είναι εκείνος ο πληθυσμός που αποτελεί το εργατικό δυναμικό της οικονομίας και περιλαμβάνει τα άτομα εκείνα τα οποία και είναι ικανά προς εργασία και ταυτόχρονα θέλουν να εργαστούν. Τα άτομα εκείνα τα οποία δεν μπορούν να εργαστούν, για παράδειγμα μικρά παιδιά, ηλικιωμένοι, ασθενείς, στρατιώτες, δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό. Επίσης, δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό τα άτομα μπορούν να εργαστούν, αλλά για διάφορους λόγους δε θέλουν, όπως για παράδειγμα οι τεμπέληδες. Συνεπώς, τα άτομα τα οποία δεν μπορούν ή δε θέλουν να εργαστούν αποτελούν τον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό.

Το εργατικό δυναμικό χωρίζεται σε δύο επιμέρους κατηγορίες, σε εκείνους οι οποίοι εργάζονται, τους απασχολούμενους και σε εκείνους οι οποίοι δεν εργάζονται, τους άνεργους. Με βάση τις παραπάνω διακρίσεις μπορούμε να δώσουμε τους εξής ορισμούς :

Εργατικό δυναμικό είναι το σύνολο των ατόμων τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν.

Απασχολούμενοι είναι τα άτομα τα οποία εργάζονται (φυσικά εξ ορισμού θέλουν και μπορούν να εργαστούν).

Άνεργοι είναι τα άτομα τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν, αλλά δεν μπορούν να βρουν απασχόληση.

Είναι φανερό ότι το άθροισμα των απασχολούμενων και των ανέργων είναι ίσο με το εργατικό δυναμικό.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στις αρχές του προηγούμενου αιώνα οι Αγγλοσάξονες χρησιμοποιούν την λέξη "out of work" και όχι "unemployed". Ο γαλλικός όρος "chomer" προέρχεται από το λατινικό "cauma": (ήρεμος) δηλαδή, παύση δραστηριοτήτων. Στις στατιστικές του τέλους του προηγούμενου αιώνα δεν υπάρχει πραγματική διάκριση μεταξύ ανέργων και αλητών(!).

Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρχε ανεργία εκείνη την εποχή ή ότι ήταν καλυμμένη, εφόσον υπήρχαν μεταβολές των οικονομικών κύκλων που επηρέαζαν την ποσότητα της προσφερόμενης εργασίας, αλλά οι αντιλήψεις της εργασίας και της φτώχειας ήταν δομημένες σε διαφορετικές βάσεις και έτσι δεν απομόνωναν την ανεργία σαν ξεχωριστό φαινόμενο. Η κοινωνική αναγνώριση και καθιέρωση της έννοιας της ανεργίας, συνδέεται πρακτικά, με τη θέσπιση νομικών και διοικητικών διαδικασιών διαχείρισης της χειρωνακτικής εργασίας. Η επέκταση της κοινωνικής ασφάλισης με την κάλυψη των ανέργων οργανώνεται προοδευτικά από το τέλος του προηγούμενου αιώνα και πιο συστηματικά πλέον μετά την μεγάλη παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929 καθώς και τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το αποτέλεσμα της καταγραφής και ταυτοποίησης των ανέργων γίνεται αντιληπτό μέσα από τις απαντήσεις που θα δοθούν στις δύο επόμενες ερωτήσεις: ένα πρόσωπο καταλαμβάνει ή όχι μια θέση εργασίας; εάν η απάντηση είναι όχι, ψάχνει για μια εργασία ή όχι; Κατ' αυτόν τον τρόπο εμφανίζεται και η πρώτη δυσκολία στον ορισμό της ανεργίας, η οποία στηρίζεται στο συνδυασμό δύο κριτηρίων: της αντικειμενικής θέσεως, ότι δηλαδή δεν κατέχει εργασία και ενός

υποκειμενικού κριτηρίου συμπεριφοράς, ότι δηλαδή βρίσκεται σε αναζήτηση εργασίας.

1.3 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Το μέγεθος της ανεργίας μπορεί να μετρηθεί ως απόλυτο μέγεθος, για παράδειγμα, χιλιάδες άνεργοι. Η σημασία όμως του αριθμού αυτού εξαρτάται από το μέγεθος του εργατικού δυναμικού. Γι' αυτό η ανεργία μετράτε ως ποσοστό επί τοις εκατό (%) του εργατικού δυναμικού, για παράδειγμα, 8%.

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Αριθμός Ανέργων}}{\text{Εργατικό Δυναμικό}} * 100$$

Το ποσοστό της ανεργίας μπορεί να διαφέρει από περίοδο σε περίοδο, καθώς μεταβάλλεται το απόλυτο μέγεθος της ανεργίας ή του εργατικού δυναμικού ή και των δύο (αλλά με διαφορετικό ρυθμό).

1.4 ΕΙΔΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Υπάρχουν τέσσερα είδη ή κατηγορίες ανεργίας : η εποχιακή ανεργία , η ανεργία τριβής , η διαρθρωτική ανεργία και η ανεργία λόγω ανεπαρκούς ζήτησης (ή κεϋνσιανή ανεργία).

1.4.1 ΕΠΟΧΙΑΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Ένα μέρος των επιχειρήσεων, π.χ. οι αγροτικές και οι τουριστικές, παρουσιάζουν συστηματικές μεταβολές στην παραγωγική τους δραστηριότητα κατά τη διάρκεια του έτους. Αυτές οι μεταβολές της παραγωγής συνδυάζονται με αντίστοιχες μεταβολές της απασχόλησης εργατικού δυναμικού και, συνεπώς, από μεταβολές της ανεργίας. Αυτή η ανεργία ονομάζεται εποχιακή. Χαρακτηριστικά της εποχιακής ανεργίας είναι ότι επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο και είναι προσωρινή και μικρής σχετικά διάρκειας.

1.4.2 ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΡΙΒΗΣ

Ανεργία τριβής είναι εκείνη η μορφή ανεργίας η οποία οφείλεται στην αδυναμία της αγοράς να καλύψει κενές θέσεις εργασίας από ήδη υπάρχοντες άνεργους, οι οποίοι έχουν και τα απαιτούμενα προσόντα και την επαγγελματική εξειδίκευση για τις συγκεκριμένες θέσεις. Η ανεργία τριβής οφείλεται και στην αδυναμία των εργατών να εντοπίσουν αμέσως τις επιχειρήσεις με τις κενές θέσεις και στην αδυναμία των επιχειρήσεων να εντοπίσουν τους άνεργους εργάτες. Επίσης, μπορεί να οφείλεται στη γεωγραφική απόσταση μεταξύ της περιοχής όπου υπάρχει ανεργία και αυτής όπου υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας. Γενικότερα οφείλεται στην έλλειψη ενός επαγγελματικού συστήματος πληροφοριών για ύπαρξη ανέργων και επιχειρήσεων με κενές θέσεις εργασίας.

1.4.3 ΚΕΥΝΣΙΑΝΗ Η ΚΥΚΛΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Η ανεργία λόγω ανεπαρκούς ζήτησης, που ονομάζεται και κευνσιανή ανεργία, ακολουθεί τις μεταπτώσεις της οικονομικής δραστηριότητας. Το ποσοστό

της είναι πολύ χαμηλό σε περιόδους που υπάρχει αυξημένη δραστηριότητα στην αγορά, ενώ αντίθετα, όταν η παραγωγική δραστηριότητα επιβραδύνεται, το ποσοστό αυξάνει. Το επίπεδο του εσωτερικού προϊόντος καθορίζει πρακτικά τις ανάγκες ζήτησης της εργασίας σε μια δεδομένη στιγμή. Όσο μειώνεται ο ρυθμός παραγωγής τόσο λιγοστεύει και η ζήτηση ανθρώπινου δυναμικού: για συγκεκριμένο ύψος μισθών οι επιχειρήσεις ζητούν διαφοροποίηση των όρων εργασίας. Η ελάττωση της ζήτησης εργασίας ακολουθείται από ελάττωση της διάρκειας εργασίας, από απολύσεις, από μη ανανέωση συμβολαίων εργασίας και συνεπώς από αύξηση της ανεργίας.

1.4.4 ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Όταν σε μια οικονομία υπάρχουν άνεργοι και κενές θέσεις εργασίας, αλλά οι άνεργοι δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των θέσεων αυτών λόγω αναντιστοιχίας των προσόντων και της εξειδίκευσης τους με τα απαιτούμενα για τις συγκεκριμένες θέσεις, η ανεργία αυτή ονομάζεται διαρθρωτική. Αυτή οφείλεται στις μεταβολές της τεχνολογίας, οι οποίες δημιουργούν νέα επαγγέλματα και αχρηστεύουν άλλα, και σε αλλαγές στη διάρθρωση της ζήτησης, οι οποίες αυξάνουν τη ζήτηση ορισμένων προϊόντων και ταυτόχρονα μειώνουν τη ζήτηση άλλων. Όπως είναι φανερό, η διαρθρωτική ανεργία δημιουργείται από την δυσαναλογία προσφοράς και ζήτησης των διαφόρων ειδικοτήσεων. Η μείωσή της απαιτεί επανεκπαίδευση των ανέργων, ώστε να αποκτήσουν τις ειδικεύσεις στις οποίες υπάρχει έλλειψη. Διαφορετικά, η διαρθρωτική ανεργία μπορεί να είναι μεγάλης διάρκειας.

1.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η ανεργία έχει τρεις βασικές οικονομικές συνέπειες.

- Αποτελεί απώλεια παραγωγικών δυνάμεων , δηλαδή της εργασίας των ανέργων, η οποία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στην παραγωγική διαδικασία
- Σημαίνει απώλεια εισοδήματος για τον άνεργο και την οικογένειά του.
- Επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό , λόγω της παροχής των επιδομάτων ανεργίας προς τους άνεργους.

Φυσικά οι συνέπειες της ανεργίας είναι ευρύτερες , γιατί η κατάσταση της ανεργίας μπορεί να είναι εξαιρετικά επώδυνη για τον άνεργο και την οικογένειά του αφού, εκτός από την έλλειψη εισοδήματος, μειώνει την κοινωνική θέση, δημιουργεί προβλήματα αυτοσεβασμού, οικογενειακών τριβών κ.α. Με άλλα λόγια , πέρα από τις οικονομικές συνέπειες , η ανεργία δημιουργεί σοβαρά κοινωνικά προβλήματα.

1.6 ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η καταπολέμηση ή η μείωση της ανεργίας είναι εξαιρετικά δύσκολη. Αυτό φαίνεται και από εμπειρική παρατήρηση. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες τα τελευταία 10 χρόνια το ποσοστό ανεργίας υπερβαίνει το 10%, ενώ στην Ελλάδα τα τελευταία 5 χρόνια είναι γύρω στο 10%.

Τα μέτρα που παίρνουν οι διάφορες κυβερνήσεις για την καταπολέμηση της ανεργίας είναι δύο γενικών κατηγοριών, δηλαδή μέτρα αύξησης της συνολικής ζήτησης και μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης και επανεκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού. Τα μέτρα αύξησης της συνολικής ζήτησης είναι δημοσιονομικά και νομισματικά. Τα δημοσιονομικά μέτρα περιλαμβάνουν κυρίως

αύξηση των κρατικών δαπανών για δημόσια έργα και προώθηση μεγάλων επενδυτικών έργων. Σκοπός αυτών των έργων είναι η άμεση αύξηση της απασχόλησης και των εισοδημάτων. Τα νομισματικά μέτρα αποβλέπουν στη μείωση του επιτοκίου, με σκοπό την ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων, της παραγωγής και, συνεπώς της απασχόλησης. Τα δημοσιονομικά και τα νομισματικά μέτρα αποβλέπουν στην αύξηση της συνολικής ζήτησης και, συνεπώς, στη μείωση της ανεργίας που οφείλεται στην ανεπάρκεια της ζήτησης , δηλαδή της κεϋνσιανής ανεργίας.

Τα μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης και επανεκπαίδευσης έχουν σκοπό να διευκολύνουν τους ανέργους στην απόκτηση επαγγελματικών γνώσεων και ειδικεύσεων, οι οποίες είναι απαραίτητες ή χρήσιμες , προκειμένου να απασχοληθούν στις υπάρχουσες κενές θέσεις εργασίας. Είναι φανερό ότι τα μέτρα έχουν στόχο τη μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας.

1.7 ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Μετά το ξέσπασμα της κρίσης στις αρχές της δεκαετίας του 1970 η διαμάχη συνεχίζεται μεταξύ εκείνων που τοποθετούν την ανεπάρκεια της ζήτησης ως αφετηρία της επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας, της πτώσης των θέσεων εργασίας και την αύξηση της ανεργίας και εκείνων που εξηγούν τα ίδια φαινόμενα με την πτώση της απόδοσης κεφαλαίου.

1.7.1 Η ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΘΕΩΡΗΣΗ: ΚΛΑΣΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Θεωρώντας ότι και η αγορά εργασίας όπως και η αγορά αγαθών διέπεται από τους νόμους προσφοράς και ζήτησης , συνεπάγεται ότι η προσφορά εργασίας από τα άτομα βρίσκεται σε θετική συσχέτιση με τον πραγματικό μισθό , ενώ η

ζήτηση εργασίας από τις επιχειρήσεις, αντιθέτως, βρίσκεται σε αρνητική συσχέτιση με τον πραγματικό μισθό. Η ελεύθερη παραβολή προσφοράς και ζήτησης για κάθε τύπο εργασίας καθορίζει ένα μισθό ισορροπίας : εκείνον για τον οποίο η προσφορά ισούται με τη ζήτηση.

Η ισορροπία αντανακλά τη μέγιστη ικανοποίηση για την επιχείρηση η οποία προσλαμβάνει εργαζομένους, έως ότου η οριακή παραγωγικότητα τους εξισωθεί με τον τρέχοντα μισθό και για τον εργαζόμενο έως ότου η αγοραστική δύναμη της αμοιβής του ανταμείβει την προσπάθεια του. Εάν η αγορά εργασίας είναι τελείως ανταγωνιστική και ελεύθερη από κάθε ρυθμιστικό εμπόδιο, η ελεύθερη διαπραγμάτευση των μισθών έχει ως συνέπεια την προσαρμογή τους, εφόσον δεν έχει επιτευχθεί η ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης.

Σε αυτές τις συνθήκες η οικονομία που αντιμετωπίζει πτώση του επιπέδου της δραστηριότητας της, δεν θα πρέπει να γνωρίζει ανεργία διαρκείας, η ελάττωση της δραστηριότητας των επιχειρήσεων τις οδηγεί να μειώσουν τη ζήτηση εργασίας: με το προηγούμενο ύψος μισθών, οι επιχειρηματίες είναι διατεθειμένοι να χρησιμοποιήσουν λιγότερα άτομα από την αγορά εργασίας. Η πτώση της ζήτησης εργασίας οδηγεί σε πτώση μισθών μέχρι να αποκατασταθεί η ισορροπία. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των εργαζομένων για την κάλυψη των διαθέσιμων θέσεων τους οδηγεί να αποδεχτούν πτώση μισθού. Εάν οι μισθοί είναι πλήρως ελαστικοί, η προσαρμογή τους συνεχίζεται μέχρι την ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Κατά συνέπεια μετά τη νέα ισορροπία δε θα υπάρχουν άνεργοι.

Πώς όμως μπορεί κάποιος να εξηγήσει την ανεργία διαρκείας κατά τους νεοφιλελεύθερους η ανεργία εξακολουθεί γιατί απλά υπάρχουν κανονισμοί και ρυθμίσεις που εμποδίζουν την ελεύθερη διαπραγμάτευση των μισθών. Η δύναμη των συνδικάτων, η καθιέρωση ενός ελάχιστου μισθού, οι συλλογικές συμβάσεις, και γενικά το δίκαιο εργασίας, περιορίζουν τις δυνατότητες στιγμιαίας

προσαρμογής των μισθών. Κατ' αυτούς η ανελαστικότητα των μισθών είναι η πρωταρχική αιτία της ανεργίας. Μη μπορώντας να διαπραγματευτούν τους μισθούς τους, οι επιχειρήσεις επιλέγουν την προσαρμογή των θέσεων εργασίας για να αντεπεξέλθουν της ύφεσης.

Οι νέοι άνεργοι, χωρίς ιδιαίτερα προσόντα δεν μπορούν να βρουν εργασία εφόσον οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να καταβάλουν τον ελάχιστο μισθό ο οποίος είναι μεγαλύτερος από την παραγωγικότητα τους. Το ίδιο και οι άνεργοι, οι οποίοι προέρχονται από τομείς σε παρακμή και οι οποίοι δεν διαθέτουν προσόντα για τις νέες συνθήκες της οικονομίας, κινδυνεύοντας να παραμείνουν άνεργοι εφόσον ζητούν αντίστοιχους μισθούς των προηγούμενων τους.

1.7.2 Η ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ: ΚΕΥΝΣΙΑΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Ένώ η κλασική θεώρηση θεωρεί την ανελαστικότητα των μισθών ως την κύρια αιτία της ανεργίας, η κεϋνσιανή προσέγγιση δέχεται ότι το κλειδί του προβλήματος βρίσκεται στο επίπεδο της συνολικής ζήτησης, μη δεχόμενη την ταύτιση αγοράς εργασίας και αγοράς αγαθών.

Η φιλελεύθερη θεώρηση αμφισβητείται σε δύο σημεία: από τη μία η ανελαστικότητα των μισθών μπορεί να αποτελέσει επιδίωξη των ίδιων των επιχειρήσεων, ενώ από την άλλη, η πτώση των μισθών δεν αρκεί για την απορρόφηση της ανεργίας.

Οι ίδιες οι επιχειρήσεις έχουν συμφέρον να παραχωρούν μισθούς αρκετά ανεξάρτητους από τις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου, το ίδιο, οι εργαζόμενοι είναι συχνά διατεθειμένοι να δεχτούν ένα μέσο μισθό, μικρότερο εάν παραμείνει σταθερός όποιες και αν είναι οι συνθήκες.

Η ανελαστικότητα των μισθών αποτελεί για τους επιχειρηματίες ένα μέσο ελάττωσης του κόστους εργασίας και αύξησης των κερδών. Εξάλλου οι επενδύσεις

των επιχειρήσεων στην κατάρτιση των εργαζομένων τους είναι συχνά αξιόλογες, σε περιόδους ύφεσης οι εργοδότες αποφεύγουν όσον το δυνατό να αμφισβητούν τις συμβάσεις εργασίας των εμπείρων εργατών ώστε να αποφύγουν τις αποχωρήσεις που θα είχαν ως συνέπεια την απώλεια των προηγηθεισών επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Πρόκειται για τις θεωρίες των "υπονοουμένων συμβολαίων", " του ανθρώπινου κεφαλαίου" και " του μισθού αποδοτικότητας" αντίστοιχα.

Τέλος οι επιχειρήσεις μπορούν να αρνηθούν την πραγματοποίηση της μείωσης των μισθών εάν εκτιμούν ότι αυτή διακινδυνεύει να αποθαρρύνει τους εργαζόμενους και να προκαλέσει πτώση της παραγωγικότητας. Συνολικά η ανελαστικότητα των μισθών ως προς την πτώση μπορεί να αντανακλά εκλογικευμένη πρακτική των εργοδοτών κι όχι νομοθετικών ρυθμιστικών μηχανισμών που είναι στη διακριτική ευχέρεια της δημόσιας εξουσίας.

Ακόμη και αν είχαμε πτώση των μισθών, δεν θα επιτυγχάναμε πτώση της ανεργίας. Η πτώση των μισθών δεν παρακινεί μόνο τη ζήτηση εργασίας αλλά έχει επίσης αρνητικές επιπτώσεις στην ενεργό ζήτηση. Κατά συνέπεια εάν οι επιχειρήσεις αντιδρούσαν σε μείωση της ζήτησης και της παραγωγής με γενική πτώση των μισθών, θα ακολουθούσε αισθητή μείωση των καταναλωτικών δαπανών. Αυτό θα ανάγκαζε τις επιχειρήσεις παραγωγής καταναλωτικών αγαθών να ελαττώσουν ακόμη περισσότερο την παραγωγή και τη ζήτηση εργασίας, επιβαρύνοντας κατά συνέπεια την ύφεση και την ανεργία. Νέα πτώση μισθών θα ήταν αναγκαία για να επέλθει ισορροπία στην αγορά εργασίας.

Κατά τη δεκαετία του 1980, η επιδίωξη για συγκράτηση των μισθών ήταν της μόδας. Πολλές μελέτες έδειξαν πως σε αρκετές βιομηχανικές χώρες η γενικευμένη πτώση των μισθών προκάλεσε κατ' αρχάς μείωση των θέσεων εργασίας και αύξηση της ανεργίας. Έπρεπε να περάσουν πολλά χρόνια ώστε να έχουμε θετικά αποτελέσματα στις θέσεις εργασίας. Το λάθος της δεκαετίας του 80'

(για την Ευρώπη) ήταν αναμφίβολα ότι ξεχάστηκε η πολιτική της στήριξης της ζήτησης στο βωμό των στρατηγικών συγκράτησης των μισθών.

Εφόσον το κόστος εργασίας δεν είναι ο κύριος υπεύθυνος της ανεργίας, και εφόσον δεν μπορούμε να στηριχθούμε στην ανελαστικότητα των μισθών για την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης, οι κεϋνσιανοί θεωρούν ως το κλειδί του προβλήματος το επίπεδο της ενεργούς ζήτησης.

Για δεδομένο κόστος εργασίας, οι επιχειρήσεις θα δεχόντουσαν να προσλάβουν περισσότερο προσωπικό εάν η πώληση των προϊόντων ήταν αυξημένη. Η λύση της κυκλικής ανεργίας βρίσκεται στην αύξηση της ζήτησης. Αφού δεν υπάρχει κανένας λόγος να αυξηθεί η ζήτηση από μόνη της, έγκειται στο κράτος να παρέμβει να την προκαλέσει με διάφορους τρόπους: αύξηση κοινωνικών παροχών, δημόσιες επενδύσεις, ελάφρυνση φορολογίας, πτώση των επιτοκίων κ.α.

1.7.3 ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Για το Καρλ Μαρξ υπάρχει διαρκώς ένας εφεδρικός βιομηχανικός στρατός. Προέρχεται από την απώλεια θέσεων εργασίας λόγω αύξησης της παραγωγικότητας, από την εξαφάνιση των μικρών ιδιοκτησιών, εμπορικών και βιοτεχνικών, από τον ανταγωνισμό, καθώς και από τους ανέργους των κυκλικών οικονομικών κρίσεων.

Αν και η ανάκαμψη ελαττώνει τον όγκο αυτού του στρατού, δεν εξαφανίζεται τελείως. Το μέγεθος του βιομηχανικού εφεδρικού στρατού βρίσκεται σε θετική συσχέτιση με τον πλούτο και το προλεταριάτο, ενώ η πίεση του επί των μισθών και η εξαθλίωση του ενεργού βιομηχανικού στρατού είναι ανάλογη του μεγέθους της εφεδρείας. Όσο μεγαλύτερος είναι ο κοινωνικός πλούτος, το κεφάλαιο που λειτουργεί, η ένταση της αύξησης του, επομένως και το απόλυτο

μέγεθος του προλεταριάτου και η παραγωγική δύναμη της εργασίας του ,τόσο μεγαλύτερος είναι και ο βιομηχανικός εφεδρικός στρατός. Η αύξηση της διαθέσιμης εργατικής δύναμης προκαλείται από τις ίδιες αιτίες που προκαλούν την αύξηση της επεκτατικής δύναμης του κεφαλαίου.

Επομένως το σχετικό μέγεθος του βιομηχανικού εφεδρικού στρατού αυξάνει μαζί με τις δυνάμεις του πλούτου. Όσο μεγαλύτερος είναι όμως αυτός ο εφεδρικός στρατός σε σχέση με τον εν ενεργεία εργατικό στρατό, τόσο μαζικότερος είναι στο σταθεροποιημένο υπερπληθυσμός, που η φτώχεια του είναι αντιστρόφως ανάλογη προς τα βάσανα της δουλειάς του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο όρος «τεχνολογική πρόοδος», και γενικότερα η έννοια της ανάπτυξης, είναι αρκετά καινούρια στην ιστορία της ανθρωπότητας. Συγκεκριμένα χρονολογείται από την περίοδο της Αναγέννησης. Η ανακάλυψη νέων περιοχών, πέρα από τα όρια του γνωστού ως τότε κόσμου, άρα και η ανακάλυψη νέων κόσμων, οι αστρονομικές παρατηρήσεις που έφεραν ανατρεπτικές αλλαγές σε πολλές από τις επικρατούσες αντιλήψεις, η σύγχρονη επιστήμη – ή Νέα Φιλοσοφία – συνέβαλαν στο να δημιουργηθεί ένα σώμα γνώσεων και μια νέα αντίληψη του ανθρώπου για το περιβάλλον του και την υπόστασή του μέσα σ' αυτό.

Από εκείνη την εποχή και έπειτα η έννοια της τεχνολογικής προόδου επηρεάστηκε, κυρίως στο Δυτικό Κόσμο, από μια σειρά νέων αντιλήψεων, και οι οποίες της έχουν προσδώσει μια σειρά χαρακτηριστικών. Για παράδειγμα η τεχνολογική πρόοδος συμβάλει άμεσα στη βελτίωση της υλικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και πνευματικής ζωής με αποτέλεσμα την επιτάχυνση της ανάπτυξης του πολιτισμού, έχει κατακτήσει τη φύση και την έχει αναγκάσει να εξυπηρετεί τον άνθρωπο. Η τεχνολογία και ο πολιτισμός έφτασαν στο απόγειό τους στο Δυτικό εκβιομηχανισμένο κόσμο.

Σε όλα αυτά τα γεγονότα δεν συναντάμε κριτική παρά μόνο γύρω στον 17ο αιώνα, για πρώτη φορά, ενώ από τα μέσα του 20ου αρχίζει να γίνεται συχνότερα και με μεγαλύτερη ένταση, αυτή αφορά στο σύνολό τους, και οδηγεί σε μια στάση έντονου σκεπτικισμού. Όλα αυτά βέβαια δεν σημαίνουν ότι η πρόοδος σε αυτόν τον τομέα έχει μόνο θετικά αποτελέσματα.

Μεγάλες καταστροφές όπως του Three Mile Island, του Chernobyl, του Bhopal, ή η βύθιση του Τιτανικού δεν αποτελούν παρά μόνο ένα μέρος από τις καταστροφές που αποδεικνύουν ότι η τεχνολογική πρόοδος δεν συντελείται πάντοτε κάτω από τον απόλυτο έλεγχο και την επιτήρηση του ανθρώπου.

Η τεχνολογία ιστορικά, αποτέλεσε το στοιχείο που διαφοροποίησε τις φάσεις της ανθρώπινης εξέλιξης, προσδιόρισε τις ικανότητες επιβίωσης και κυριαρχίας λαών και πολιτισμών ή την πτώση και την περιθωριοποίησή τους, και πλέον οδηγεί σε καινούργια σχήματα οργάνωσης των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Ουσιαστικά είναι ένα ισχυρό εργαλείο οικονομικής αλλαγής, κοινωνικής δυναμικής και πολιτικής δύναμης.

2.2 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Την τεχνολογία μπορούμε να την ορίσουμε, σύμφωνα με τον Schmookler ως «ένα σύνολο γνώσης των βιομηχανικών τεχνών και το ρυθμό τεχνολογικής προόδου ως ρυθμό με τον οποίο αυξάνεται αυτό το απόθεμα γνώσης». Σύμφωνα με τον Solow, εκτός του κεφαλαίου και της εργασίας, οτιδήποτε άλλο μετατοπίζει την καμπύλη παραγωγής, μπορεί να θεωρηθεί ως τεχνολογική εξέλιξη. Μετά τη βελτίωση της παραγωγικότητας -που μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οφείλεται σε μια αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης της τεχνολογίας – ένας εργαζόμενος, σε δεδομένο- λόγω κεφαλαίου, χρόνο εργασίας, θα μπορεί να παράγει περισσότερες μονάδες προϊόντος

2.3 ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Οι συνθήκες που έκαναν τον άνθρωπο να χρησιμοποιεί ολοένα και περισσότερο τη χρήση της τεχνολογίας, από την πιο πρωτόγονη μέχρι τη σημερινή της μορφή, είναι οι εξής:

- Αξιοποίηση όλων των φυσικών πόρων καθώς και των πρώτων υλών
Χρήση πετρωμάτων, ξυλείας, μετάλλων και όλων των αγαθών που βρίσκονται ελεύθερα στη φύση.
- Περιορισμός σωματικής καταπόνησης
Εφαρμογή μοχλού, απλών και σύνθετων μηχανών (γερανός, καταπέλτης κλπ.)
- Νέες πηγές ενέργειας
Ζωική δύναμη, αέρας (ιστίο, ανεμόμυλοι), φωτιά, καύσιμη ύλη (πετρέλαιο)
- Ανάπτυξη παραγωγικών δυνάμεων
Χρήση μηχανών παραγωγής (κλωστοϋφαντουργία)
- Ελευθερία επικοινωνίας
Από τις αρχαίες φρυκτωρίες και τα σήματα καπνού (ινδιάνοι) μέχρι την κινητή τηλεφωνία και το διαδίκτυο
- Εμπόριο – μεταφορές
Θαλάσσιες μεταφορές, κάρα, φορτηγά, τρένα, αεροπλάνα
- Βελτίωση βιοτικού επιπέδου
Από τη στοιχειώδη χρήση της σπηλιάς = στέγης και της φωτιάς = εστίας μέχρι τις σημερινές γνωστές ανέσεις!

2.4 Η ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ

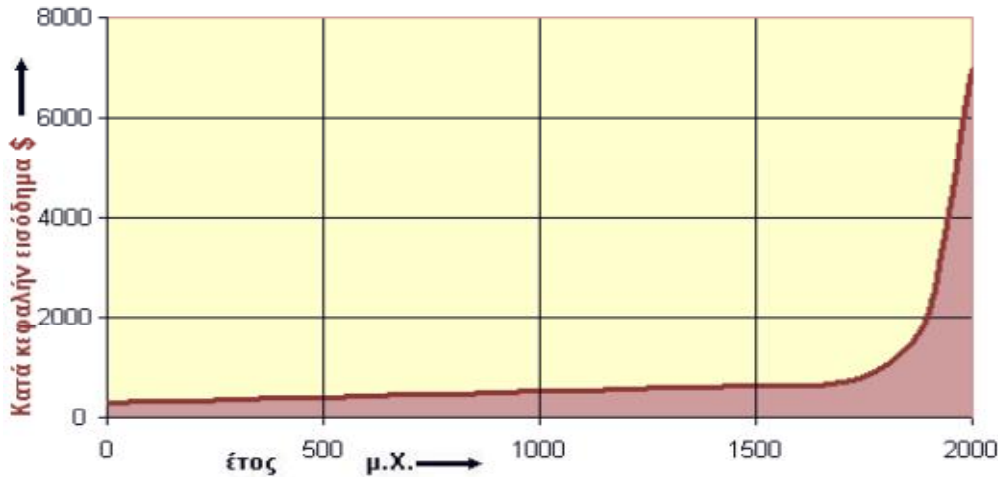
Η σημασία που έχει αποκτήσει η συζήτηση για την καινοτομία της τεχνολογίας και η αναζήτηση των παραγόντων που μπορούν να την επηρεάσουν προς όφελος της οικονομίας και της κοινωνίας, ξεκινά από τη διαπίστωση ότι «πλέον οι οικονομικές επιδόσεις εξαρτώνται όλο και περισσότερο με άμεσο τρόπο από την ικανότητα των ατόμων, των επιχειρήσεων, των περιφερειών και των χωρών να μαθαίνουν και να καινοτομούν».

Αν θέλαμε να δώσουμε στην καινοτομία έναν ορισμό, στον οποίο θα περιλαμβάνονται όλες τις διαδικασίες που μπορεί περιληφθούν σε αυτό τον όρο, τότε ως καινοτομία εννοούμε «την αναζήτηση, την πειραματική εφαρμογή, την ανάπτυξη, την μίμηση και την υιοθέτηση νέων προϊόντων, νέων διαδικασιών παραγωγής και νέων οργανωτικών Επιλογών».

Μελετώντας τις ανθρώπινες δραστηριότητες, προκύπτει ότι οι τεχνικές επινοήσεις, ακόμα και στις πρώιμες εποχές, προηγούνται οποιουδήποτε άλλου νεωτερισμού. Αυτές οι επινοήσεις, αφενός δημιούργησαν το απαιτούμενο περίσσειμα πόρων (πλούτο) για να έχει την ευχέρεια ο άνθρωπος να ασχοληθεί με ηθικά και αισθητικά ζητήματα και αφετέρου βοήθησαν αποτελεσματικά στη γενικότερη βιολογική, οικονομική και κοινωνική πρόοδο.

Προς επιβεβαίωση του ισχυρισμού ότι η τεχνολογική (και η επιστημονική) πρόοδος δημιουργεί πλούτο και για να εκτιμήσουμε αυτό τον πλούτο ποσοτικά, αξιοποιούμε τις μελέτες του οικονομολόγου Angus Maddison οι οποίες συντάχθηκαν στις αρχές του 21ου αιώνα για λογαριασμό του ΟΟΣΑ. Σύμφωνα με αυτές τις μελέτες η εξέλιξη του κατά κεφαλήν εισοδήματος για τους κατοίκους της Ευρώπης ήταν, σε σταθερές τιμές, επί περίπου 1700 χρόνια σχεδόν αμετάβλητη, από 300\$ στη ρωμαϊκή εποχή στα 500\$ το έτος 1700. Η πρώτη εκτίναξη πλούτου

αρχίζει από το 1700 μέχρι το 1820 και είναι, προφανώς, συνέπεια της βιομηχανικής επανάστασης.

Το 1820, σύμφωνα με τις στατιστικές σειρές του Maddison, το κατά κεφαλήν εισόδημα αγγίζει την οροφή των 1.000 δολαρίων για να φθάσει τα 2.000 δολάρια το 1913 με τη δεύτερη βιομηχανική επανάσταση που ξεκίνησε από τους σιδηροδρόμους και τη χαλυβουργία για να καταλήξει στη μαζική παραγωγή αυτοκινούμενων οχημάτων με τις τεχνικές επινοήσεις στην ηλεκτροτεχνία (γεννήτριες, κινητήρες, γραμμές μεταφοράς ενέργειας κλπ.), τη μηχανολογία (μηχανές εσωτερικής καύσης, εργαλειομηχανές κλπ.), τη μεταλλουργία, τη χημεία κ.ο.κ.

Μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο, η τεχνολογική πρόοδος εξελίσσεται ραγδαία και η τρίτη βιομηχανική επανάσταση με την πληροφορική, τις επικοινωνίες, τη βιοτεχνολογία κ.ά. αλλάζει κυριολεκτικά την Ευρώπη, ανεβάζοντας το κατά κεφαλήν εισόδημα το έτος 2001 στα 7.000 δολάρια. Ο πλούτος που παρήγαγε δηλαδή η Ευρώπη στη διάρκεια των ετών του 20ού αιώνα ήταν επταπλάσιος εκείνου που δημιουργήθηκε τους προηγούμενους 19 αιώνες (A. Maddison: «The World Economy, Historical Statistics», OECD)

2.5 ΚΥΡΙΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

1. Αγροτική παραγωγή

- Δέντρα, φυτά, κτηνοτροφία
- Καλλιεργητικά συστήματα, βελτίωση εδαφών, όργωμα-θερισμός-αλώνισμα
- Χρήση και επεξεργασία αγροτικών προϊόντων – βιομηχανίες τροφίμων

2. Δημόσια έργα και Οικοδομική

- Χωματοουργικά, θεμελιώσεις
- Οδοποιία, Γεφυρώσεις
- Υδραυλική
- Οικοδομικά υλικά, κτίρια

3. Τροχός, δρόμος – τροχιά

- Πεζοπορία, μετακίνηση με ζώα, τροχήλατα οχήματα,
- Αυτοκινούμενα οχήματα
- Σιδηρόδρομος – τροχιά
- Σηματοδότηση

4. Ενέργεια

- Μυϊκή δύναμη ανθρώπων, ζώων
- Αξιοποίηση ενέργειας της φύσης
- Παραγωγή ενέργειας, φωτιά, ατμός
- Μηχανές εσωτερικής καύσης, ηλεκτρικές μηχανές
- Πυρηνική ενέργεια
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

5. Ναυτιλία

- Καράβι, κουπιά-ιστίο-μηχανή
- Ναυπηγική
- Ναυσιπλοΐα, αστρονομία

6. Μεταλλεία

- Υπόγεια εξόρυξη φυσικών κοιτασμάτων
- Διάνοιξη στοών
- Αποστράγγιση, μεταφορά, αερισμός, φωτισμός κλπ.

7. Σιδηρουργία

- Σίδηρος, χυτοσίδηρος, χάλυβας
- Κάμινος – υψικάμινος
- Κατεργασία

8. Χημεία

- Φυσικά προϊόντα : Ξύλο, πίσσα, φυτικά και ζωικά έλαια, γαιάνθρακας, νιτρικά άλατα, άμμος, καουτσούκ, χρωστικές ύλες κλπ.
- Τεχνητά προϊόντα : Θεϊκό οξύ, αμμωνία, σόδα, σαπούνι, χλώριο, κλπ.
- Μέθοδοι, τεχνικές
- Συσκευές

9. Κλωστοϋφαντουργία

- Προετοιμασία ινών, νηματοποίηση, ύφανση, κατεργασία.
- Παρεμφερείς κλάδοι : Ταπητουργία, πλεκτική, καλαθοπλεκτική, σχοινοποιΐα, πύλημα (κετσές)

10. Ηλεκτροτεχνική

- Θεμελιώδη στοιχεία, νόμοι ηλεκτρισμού
- Πηγές-είδη ηλεκτρικού ρεύματος
- Εφαρμογές, γεννήτρια, φωτισμός, κινητήρας, μεταφορά ηλεκτρικού ρεύματος

11. Στρατιωτικές τεχνικές

- Πολιορκητική τεχνική
- Οπλισμός επιθετικός-αμυντικός
- Βλητική

2.6 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Η οικονομική της τεχνολογίας (ή Οικονομικά της Τεχνολογίας ή Εξελικτική Οικονομική) είναι ένας νέος κλάδος της επιστήμης της οικονομίας που δημιουργήθηκε τα τελευταία 30 – 35 χρόνια. Η ανάπτυξη της οικονομικής της τεχνολογίας υπαγορεύθηκε μακροχρόνια από την ανάγκη εκσυγχρονισμού της οικονομικής θεωρίας και την ανάγκη να γίνει πιο ρεαλιστική. Αυτή η ανάγκη είναι αποτέλεσμα δυο κυρίως παραγόντων.

Ο πρώτος παράγοντας είναι η δυσφορία με την ισχύουσα ορθόδοξη οικονομική θεωρία (νεοκλασική θεωρία) εξαιτίας της δυσκολίας της να περιγράψει το οικονομικό μας περιβάλλον. Η θεωρία χωλαίνει όταν καλείται να εξηγήσει την προέλευση και τα αίτια της ανάπτυξης. Σε όλα τα αναπτυξιακά υποδείγματα νεοκλασικής προέλευσης, αν επιμερίσουμε ένα ποσοστό της ανάπτυξης στο κεφάλαιο και ένα άλλο στην εργασία, μένει πάντα ένα σημαντικό υπόλοιπο (40-60%) που δεν μπορεί να δικαιολογηθεί, γνωστό ως υπόλοιπο του Abramowitz ή υπόλοιπο του Solow.

Ένα άλλο πρόβλημα που συναντάμε στη θεωρία οικονομικής ανάπτυξης όπου η αναντιστοιχία μεταξύ των προβλέψεων βασισμένων στην ισχύουσα θεωρία και της πραγματικότητας ως προς τη σύγκλιση μεταξύ πρωτοπόρων και ουραγών συνηγορεί έντονα υπέρ μιας νέας θεωρίας οικονομικής ανάπτυξης. Η ισχύουσα θεωρία προβλέπει σύγκλιση των οικονομιών ενώ η πραγματικότητα διαφέρει. Αντίστοιχα προβλήματα συναντάμε και σε άλλους τομείς της οικονομικής θεωρίας όπως για παράδειγμα στη μικροοικονομική θεωρία, στον τομέα των διεθνών σχέσεων κ.ά.

Ο δεύτερος παράγοντας είναι η συνειδητοποίηση της ολοένα και μεγαλύτερης παρουσίας της τεχνολογίας στο οικονομικό γίγνεσθαι και χρησιμοποιείται στην προσπάθεια για την αύξηση της παραγωγικότητας στο πλαίσιο ενός συνεχώς αυξανόμενου ανταγωνισμού. Ο μηχανισμός ανταγωνισμού επηρεάζεται με αποτέλεσμα ένα μέρος της αγοράς να κινείται με βάση τη μικροοικονομική θεωρία, δηλαδή προϊόντα που ανταγωνίζονται βάση τιμών. Υπάρχουν όμως και προϊόντα ανώτερα, σύγχρονης ή προηγμένης τεχνολογίας που δεν ανταγωνίζονται βάση τιμών αλλά βάση καινοτομίας. Για παράδειγμα ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής θα επιτύχει στην αγορά εάν έχει τα καινοτομικά χαρακτηριστικά που τον αναδεικνύουν ανώτερο από τους ήδη υπάρχοντες σχεδόν ανεξαρτήτως τιμής.

Η οικονομική της τεχνολογίας αποτελεί μία αντίδραση στην ορθόδοξη οικονομική γνώση, μια διαμαρτυρία στο γεγονός ότι η ορθόδοξη οικονομική γνώση αναφέρεται στην τεχνολογική και τεχνική αλλαγή σαν μια εξωγενή μεταβλητή.

Η οικονομική της τεχνολογίας δεν επικεντρώνεται σε ένα μόνο μέρος της οικονομικής θεωρίας αλλά προσπαθεί να δει πώς αλλάζει αυτή συνολικά, εισάγοντας τον παράγοντα τεχνολογία μέσα στην ανάλυση. Δεν αποτελεί κάθετο κλάδο της οικονομικής επιστήμης όπως π.χ. η μικροοικονομική θεωρία, η

νομισματική θεωρία κ.τ.λ., αλλά οριζόντιο κλάδο που αγγίζει και επηρεάζει όλους τους κάθετους εκτός από αυτούς που αποκαλούμε εργαλεία, όπως η στατιστική. Βεβαίως η υπάρχουσα οικονομική γνώση χρειάστηκε περισσότερο από δύο αιώνες για να δημιουργηθεί και δεν μπορούμε να περιμένουμε την αντικατάστασή της από κάτι άλλο μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα. Είναι πιθανό στο μέλλον να υπάρξει μια ολοκληρωμένη και δομημένη κριτική της υπάρχουσας θεωρίας που να ενσωματώνει τις υπαγορεύσεις της τεχνολογικής αλλαγής.

2.7 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Σύμφωνα με τον Schumpeter, για την καπιταλιστική επέκταση, οι θεωρητικοί του τεχνολογικού χάσματος αναλύουν την οικονομική ανάπτυξη ως μια διαδικασία ανισοροπίας που χαρακτηρίζεται από την αλληλεπίδραση δυο συγκρουόμενων δυνάμεων: από τη μία η δύναμη των καινοτομιών που τείνουν να αυξήσουν το οικονομικό και τεχνολογικό χάσμα μεταξύ χωρών και από την άλλη η δύναμη της αντιγραφής ή διάδοσης της τεχνολογίας που, αντιθέτως τείνει να μειώσει αυτό το χάσμα. Έτσι, το αν μία χώρα που υστερεί σε σχέση με την παγκόσμια προφυλακή των καινοτομιών θα κατορθώσει να μειώσει το χάσμα παραγωγικότητας που τη χωρίζει από τις προπορευόμενες χώρες, δεν εξαρτάται μόνο από τις προσπάθειές της για αντιγραφή, αλλά και από τις επιδόσεις των προπορευόμενων χωρών. Επίσης, ακόμα και αν μια χώρα που υστερεί σε σχέση με την παγκόσμια προφυλακή των καινοτομιών κατορθώσει να μειώσει το χάσμα παραγωγικότητας κυρίως μέσα από προσπάθειες μίμησης δεν μπορεί να ξεπεράσει τις προπορευόμενες χώρες σε παραγωγικότητα αν δεν τις ξεπεράσει και σε καινοτόμες δραστηριότητες. Γενικά, είναι αβέβαιο το αποτέλεσμα της διεθνούς διαδικασίας καινοτομιών και διάδοσης της τεχνολογίας.

Η οικονομική μεγέθυνση εξαρτάται από τους εξής παράγοντες :

- τη διάδοση ή τη διάχυση της τεχνολογίας από το εξωτερικό (την αντιγραφή της δηλαδή από χώρες που την έχουν).
- τη δημιουργία νέας τεχνολογίας μέσα στη χώρα (καινοτομία).
- την ανάπτυξη της ικανότητας μιας χώρας να εκμεταλλεύεται τα οφέλη που προσφέρει η διαθέσιμη τεχνολογία άσχετο αν δημιουργείται μέσα στη χώρα ή απλά αντιγράφεται.

Συνεπώς μπορούμε να διακρίνουμε δυο έννοιες που συνδέονται με το επίπεδο της οικονομικής και τεχνολογικής ανάπτυξης. Η πρώτη σχετίζεται με το συνολικό επίπεδο γνώσης που δημιουργεί μόνη της η χώρα αυτή. Η πρώτη έννοια αναφέρεται στο σύνολο των τεχνικών που χρησιμοποιούνται στη χώρα (άσχετο αν τις αντέγραψε ή αν τις επινόησε) ενώ η δεύτερη αναφέρεται στην τεχνολογία που δημιουργεί μόνη της η χώρα ή στο επίπεδο της εθνικής τεχνολογικής δραστηριότητάς της.

2.8 ΟΙ ΔΥΟ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Η τεχνολογία θα μπορούσε να εμφανιστεί με δύο διαστάσεις. Η μία είναι η δημιουργική και εφαρμοζόμενη και η άλλη η ουσιαστική διάσταση.

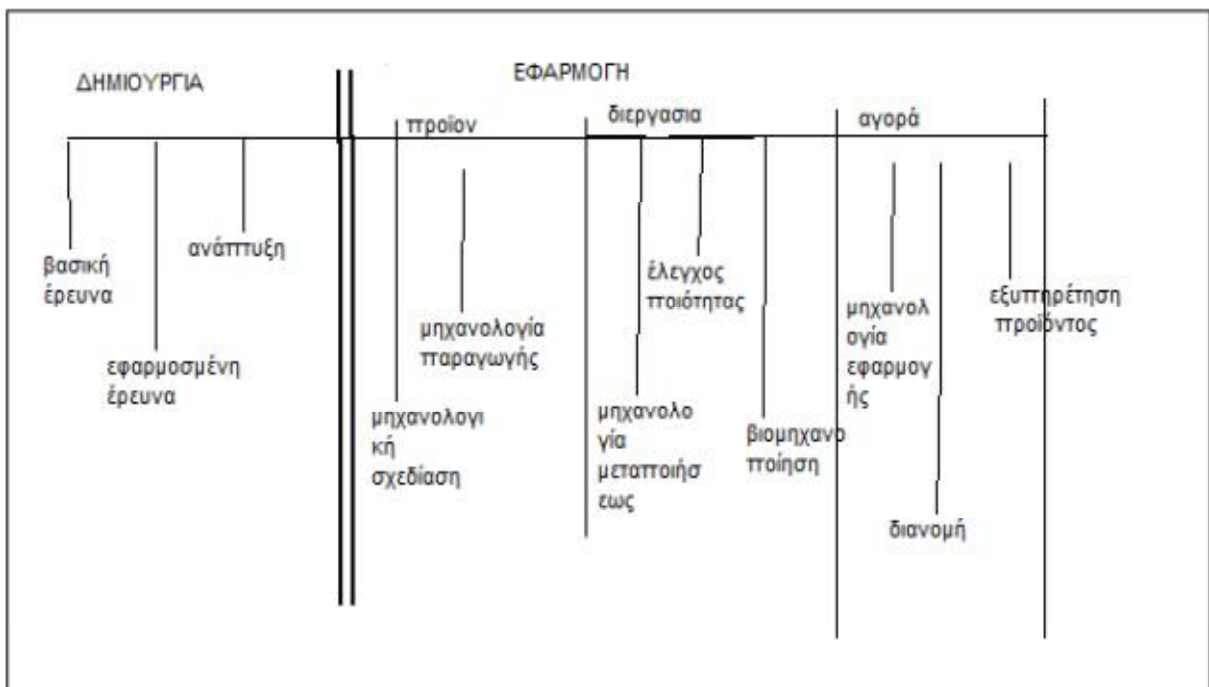
2.8.1 Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Δημιουργική είναι εκείνη η διάσταση της τεχνολογίας που μπορεί και δημιουργεί νέα ικανότητα στην επιχείρηση να καλύπτει περισσότερες ανάγκες και επιθυμίες. Θα μπορούσε να δειχθεί ότι καλύπτει ένα φάσμα δραστηριοτήτων που στο ένα άκρο του αρχίζει με την έρευνα και στο άλλο καταλήγει στο μέρος της εφαρμογής που ονομάζουμε εξυπηρέτηση προϊόντος. Η δημιουργική διάσταση

δείχνει τη συνολική εικόνα της τεχνολογίας. Δείχνει όλες εκείνες τις δραστηριότητες που καλύπτονται τεχνολογικά από τη βασική έρευνα ως τη διανομή και την εξυπηρέτηση του προϊόντος.

Η διάσταση αυτή απλώς είναι μικρή. Ολόκληρη η διάσταση είναι το πλαίσιο στο οποίο θα περιλαμβανόταν η τεχνολογία μιας ολοκληρωμένης παραγωγικής επιχείρησης. Το πρόβλημα που παρουσιάζεται στις διαστάσεις της τεχνολογίας είναι η κατάτμηση της σε διάφορα μέρη που καθένα τους έχει διαφορετικά στοιχεία, απαιτεί διαφορετική παιδεία και κατάρτιση, έχει διαφορετική ορολογία, χρειάζεται διαφορετική διαχείριση και η πρόσβαση από το ένα τμήμα στο άλλο δεν είναι εύκολη. Χρειάζεται δηλαδή ένα ενιαίο σύστημα διαχειρίσεως και αυτής της τεχνολογίας. Και έτσι δημιουργείται η ανάγκη ύπαρξης ξεχωριστής στρατηγικής και τακτικής διαχειρίσεως της τεχνολογίας σε μια επιχείρηση. 18

Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται το φάσμα της δημιουργικής και εφαρμοζόμενης διαστάσεως της τεχνολογίας.

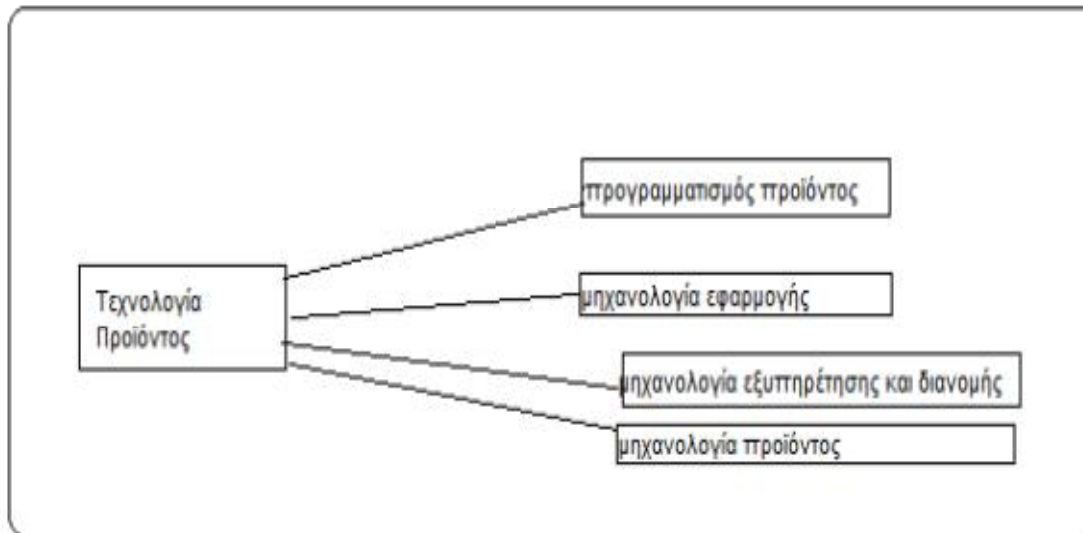
2.8.2 Η ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Εκτός από τη διάσταση της τεχνολογίας που προσφέρει τη δημιουργία νέας γνώσης καθώς και την εφαρμογή και την ανάμειξη τόσο της νέας όσο και της συμβατικής γνώσεως, η τεχνολογία διαθέτει επίσης και τη δεύτερη διάσταση, που αποκαλείται ουσιαστική. Είναι εκείνη η διάσταση με την οποία ασχολούνται κυρίως οι άνθρωποι. Οι άνθρωποι δεν μπορούν να αντιληφθούν την άποψη για το τι διέπει τον κώδικα του τεχνικού έργου και ως αποτέλεσμα η ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος για εκτέλεση τεχνικού έργου είναι δύσκολη.

Όσον αφορά την κατάτμηση της ουσιαστικής διάστασης, αυτή καλύπτει ότι περιλαμβάνεται στη διάσταση αλλά και τους τρόπους με τους οποίους οργανώνεται. Η διάσταση αυτή περιλαμβάνει την τεχνολογία προϊόντος, την τεχνολογία διεργασίας και την τεχνολογία πληροφοριών.

2.9 Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

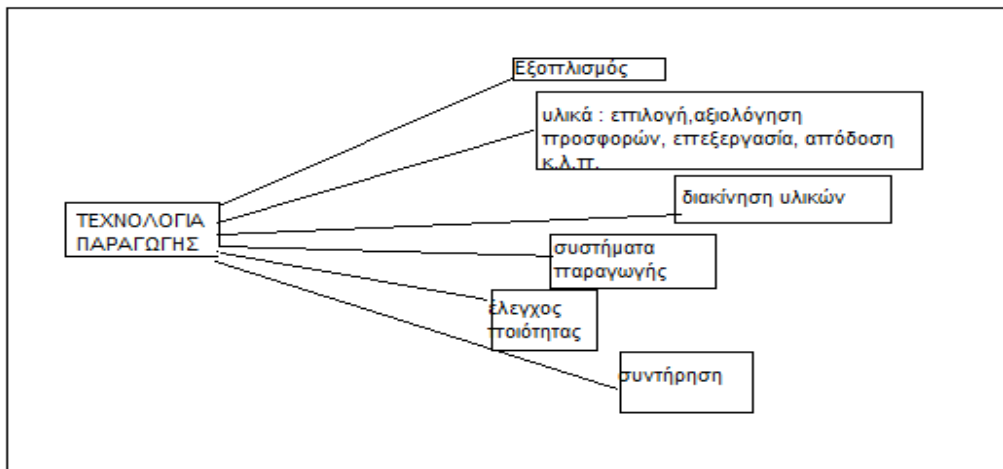
Η πιο διαδεδομένη άποψη τείνει να συνδέει την τεχνολογία με τα προϊόντα. Αυτή περιλαμβάνει ένα έργο που σχετίζεται κυρίως με τον τεχνικό διευθυντή και τη μηχανολογία προϊόντος σε μια παραγωγική μονάδα. Όμως η τεχνολογία προϊόντος περιλαμβάνει και τον προγραμματισμό του προϊόντος, τη μηχανολογία προϊόντος, τη μηχανολογία εφαρμογής και τη μηχανολογία εξυπηρέτησης.

2.10 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ)

Μια κάπως ευρύτερη όψη της τεχνολογίας και μάλιστα εκείνη η οποία αρχίζει να απολαμβάνει την αναγνώριση που της αξίζει, προσθέτει μια δεύτερη περιοχή – την τεχνολογία παραγωγής. Τα κυριότερα στοιχεία της φαίνονται στο παρακάτω διάγραμμα και είναι: (α) ο εξοπλισμός και τα διάφορα εξαρτήματα, (β) η εργασία για την επιλογή υλικών, (γ) η διακίνηση υλικών, (δ) τα συστήματα παραγωγής, (ε) ο έλεγχος ποιότητας και (στ) η συντήρηση. Τα στοιχεία αυτά δεν είναι κατ' ανάγκη ξεχωριστές υπολειτουργίες, αλλά μάλλον ένα σύνολο από διάφορες ειδικότητες και γνώσεις.

2.11 ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

2.12 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Τα πληροφοριακά συστήματα είναι η τρίτη και πολύ σπουδαία περιοχή της τεχνολογίας. Η περιοχή αυτή της τεχνολογίας εφαρμόζεται στη διοίκηση αφού το μεγαλύτερο μέρος της διαχείρισης συνίσταται από την απόκτηση, επεξεργασία και μεταβίβαση πληροφοριών.

Τα πεδία που περιλαμβάνονται στην τεχνολογία των πληροφοριών είναι το υλικό και λογισμικό τεχνολογίας πληροφοριών, τα εφαρμοσμένα πληροφοριακά συστήματα, η σύνδεση με τις φυσικές και νοητικές διεργασίες, τα συστήματα υποστηρίξεως αποφάσεων και οι νέες επιχειρήσεις βασιζόμενες στην πληροφορική.

2.13 Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΑΤΜΟΜΗΧΑΝΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Όπως είδαμε, η πληροφορία, ως άυλο αγαθό, και τα πληροφοριακά συστήματα, ως υποδοχή, έχουν καταστεί μέσα παραγωγής άλλων προϊόντων και

υπηρεσιών και, άρα, έχουν μετεξελιχτεί σε μέσα παραγωγής υπεραξίας. Ο πάντοτε στρατηγικός ρόλος της πληροφορίας μεγιστοποιείται και γίνεται υπερ-στρατηγικός.

Το σύνολο αυτών των μεταλλαγών ωθούν προς την ολική αναδιάρθρωση της οικονομίας, καθώς και προς τη μεταλλαγή των διεθνών ισορροπιών. Η εισβολή της ψηφιακής οικονομίας υλοποιείται σε δύο επίπεδα: Στο ένα επίπεδο εισχωρεί συμπληρωματικά – αναβαθμιστικά και στο άλλο εν μέρει με υποκατάσταση. Γνώριμες συσκευές, εργαλεία, μηχανισμοί, βελτιώνονται και αυτοματοποιούνται ολοκληρωτικά ή εναλλακτικά και εισάγονται εντελώς νεόκοποι μηχανισμοί, εξαρτήματα και υπηρεσίες. Η συνεισφορά της ψηφιακής τεχνολογίας στην οικονομία πολύπλευρη και δρα σε διαφορετικά επίπεδα. Πλέον, δεν υπάρχει τομέας από τον οποίο να απουσιάζουν εντελώς οι χρήσεις των ψηφιακών – δικτυακών μέσων. Ο ρόλος που διαδραματίζουν τα νέα πληροφοριακά μέσα είναι φανερός, αλλά κυρίως δραστήκιος, με επιπτώσεις προς διάφορες κατευθύνσεις. Διακρίνουμε τη συμβολή των τεχνολογικών αλλαγών επάνω σε δύο κεντρικούς άξονες :

1. Στην ήδη υπάρχουσα (παλαιά) οικονομία και σε όλους τους τομείς της,
2. στη δημιουργία εντελώς νέας οικονομικής δραστηριότητας και τη δημιουργία νέων αγορών (νέα οικονομία).

Από τη πλευρά της επιχείρησης, διαπιστώνουμε μια σειρά από θεαματικά πλεονεκτήματα και επιδόσεις που πραγματοποιούνται από τις εφαρμογές των νέων τεχνολογιών, των δικτύων και εν γένει των εφαρμογών της ΚτΠ. Μεταξύ αυτών δεσπόζουν:

- Η αύξηση της παραγωγικότητας,
- η ένταση της ανταγωνιστικότητας,

- η επέκταση των πεδίων οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και η διεύρυνση των αντικειμένων ενασχόλησης με την ενσωμάτωση νέων υπηρεσιών και προϊόντων,
- η δραματική εντατικοποίηση και ρευστοποίηση ρυθμών παραγωγής, κύκλων ωρίμανσης και παλαίωσης προϊόντων,
- η συμβολή στην αποτελεσματικότερη απόκτηση νέων και καλύτερων υλικών παραγωγής,
- οι πρωτοφανείς δυνατότητες αναδιάρθρωσης της παραγωγικής δομής και της διοίκησης της επιχείρησης,
- η δυνατότητα καθολικής ηλεκτρονικής παραγωγής, επιστασίας και τηλε-επιστασίας,
- η δυνατότητα προσαρμογής της παραγωγικής διαδικασίας με σκοπό τη ρευστοποίηση των συντελεστών παραγωγής και την προσαρμοστικότητα.

Από την άλλη μεριά, οι δυσμενείς συνθήκες που δημιουργούνται για την επιχείρηση περιλαμβάνουν την όξυνση του ανταγωνισμού και τη διαρκή αναζήτηση και διασφάλιση των νέων αγορών.

2.14 ΤΟ ΝΕΟ ΤΕΧΝΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Τα στοιχεία που προσκομίζει το νέο τεχνο-οικονομικό παράδειγμα στο επιχειρηματικό τοπίο είναι:

- Η έμφαση στους ηλεκτρονικούς και ρομποτικούς συντελεστές παραγωγής με ταυτόχρονη κάθετη μείωση ή εκδίωξη του ανθρώπινου δυναμικού και η έμφαση στις πλανητικές επικοινωνιακές υποδομές,
- η ευέλικτη πολυχρηστική παραγωγική ικανότητα,
- η μικρή σε μέγεθος παραγωγική μονάδα που εφαρμόζει την πολιτική του εξωπορισμού,

- η αποκεντρωμένη και αντι-ιεραρχική δομή, η πολύ-παραγωγική, ευέλικτη, πολυεθνική, πλανητική επιχείρηση,
- τα προϊόντα με μικρότερο κύκλο ζωής (μια και δημιουργούνται συνεχώς νέα, σχεδόν υποκατάστατα) και η μεγαλύτερη εξάρτηση από την καινοτομία και, άρα, από την έρευνα και τη γνώση,
- η δεσπόζουσα θέση των προηγμένων δικτύων στη συγκρότηση της παγκόσμιας οικονομίας και
- η στενή και αδιάρρηκτη σχέση μεταξύ του νέου τεχνο-οικονομικού παραδείγματος και της παγκοσμιοποίησης, σε βαθμό τόσο μεγάλο που δεν είναι πάντα ορατά τα όρια επιρροής και η σχέση αιτίου – αποτελέσματος ανάμεσα στα δύο αυτά φαινόμενα.

Σημαντική θέση στο νέο αυτό τεχνο-οικονομικό παράδειγμα κατέχει το Η-Εμπόριο. Η εξάπλωση των ηλεκτρονικών επιχειρήσεων, τόσο των αμιγώς ηλεκτρονικών, όσο και αυτών που έχουν τόσο φυσική, όσο και ηλεκτρονική παρουσία στο διαδίκτυο, υπήρξε τόσο αλματώδης που μπορούμε να ισχυριστούμε πως ο τομέας του Η-Εμπορίου είναι ίσως η προσωποποίηση του νέου τεχνο-οικονομικού παραδείγματος, καθώς κάνει χρήση των παγκόσμιων αγορών, εκμεταλλεύεται κάθε είδος δικτύων, συντελεί στην εξάλειψη του παραδοσιακού μεσάζοντα και προωθεί το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης.

Η οικονομία είναι ασφαλώς ο προνομιακός χώρος των αλλαγών και των προκλήσεων που πυροδοτούν οι νέες τεχνολογίες. Σίγουρα, όμως, δεν είναι ο μοναδικός. Οι νέες τεχνολογίες δημιουργούν προκλήσεις που αφορούν εξίσου την κοινωνία, τις συλλογικότητες και τα άτομα. Έτσι, αναδεικνύεται εντονότατα η ανάγκη της τιθάσευσης αυτού του ωστικού κύματος, καθώς οι υπερεντατικοί ρυθμοί, η ανεργία και η πολυπλοκότητα συνεχώς προβληματίζουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο βρετανός οικονομολόγος John Maynard Keynes προέβλεπε με το βιβλίο του «General theory of employment, interest and money» το 1931: *«Έχουμε πληγεί από μια νέα ασθένεια, το όνομα της οποίας ίσως να μη γνωρίζουν ακόμη ορισμένοι, αλλά θα το ακούνε πολύ συχνά τα επόμενα χρόνια, την τεχνολογική ανεργία»*

Με τον όρο τεχνολογική ανεργία εννοούμε κάθε μορφής ανεργία η οποία προκαλείται από την άμεση αντικατάσταση του ανθρώπινου παράγοντα, ως προς την εργασία, από μηχανές. Προκαλείται με άλλα λόγια από την αλλαγή των τεχνικών μεθόδων της παραγωγής οι οποίες οδηγούν στην αντικατάσταση της ανθρώπινης εργασίας από σύγχρονα μηχανήματα, στο βαθμό που η χρησιμοποίησή τους μειώνει το κόστος παραγωγής και έτσι καθίσταται πιο συμφέρουσα από τη χρήση ανθρώπινων πόρων. Ο αριθμός των εξειδικευμένων τεχνικών και των χειριστών που θα κληθούν να λειτουργήσουν και να συντηρήσουν τις μηχανές, τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα ρομπότ είναι πολύ μικρότερος από τον αριθμό των εργαζόμενων που χάνει τελικά τη χειρωνακτική εργασία του. Κατά κανόνα, ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός εξοικονομεί εργασία από τη στιγμή που η παραγωγή των ίδιων προϊόντων απαιτούν λιγότερο εργατικό δυναμικό.

3.2 ΑΝΔΡΟΜΗ

Μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου πολέμου και σε περιόδους οικονομικής ευημερίας, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία θεωρήθηκε κινητήρια δύναμη για την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη. Η πληροφορική, η

ρομποτική, οι τηλεπικοινωνίες και η βιοτεχνολογία διευκόλυναν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών με πρωτόγονο τρόπο. Το νέο τεχνολογικό κύμα που ακολούθησε προσέφερε ακόμη πιο τέλεια σχεδιασμένα προϊόντα, όπως πακέτα λογισμικού, αισθητήρες κάθε είδους, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ψηφιακές απεικονίσεις και άλλα. Το μεγάλο πλεονέκτημα όλων των παραπάνω νέων τεχνολογιών είναι ότι συντέλεσαν στην αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας, στη μεγέθυνση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων προϊόντων και εντέλει στη μείωση του κόστους παραγωγής τους. Οι επιχειρήσεις αξιοποιώντας στο έπακρο τον προσφερόμενο τεχνολογικό εξοπλισμό κατέστησαν την παραγωγή τους πιο αποτελεσματική και κερδοφόρα και μεγιστοποίησαν τα κέρδη τους.

Παράλληλα, η τεχνολογική πρόοδος που σημειώθηκε άσκησε καταλυτική επίδραση όχι μόνο στην παραγωγική διαδικασία αλλά και την απασχόληση. Η αύξηση της παραγωγικότητας σε συνδυασμό με τη μείωση του κόστους παραγωγής συνέτειναν στη μαζική προσφορά φτηνότερων αγαθών, γεγονός που ακολούθως ενίσχυσαν την αγοραστική δύναμη, διέυρυναν τις αγορές και οδήγησαν τελικά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Οι αφάνταστες κατακτήσεις της τεχνικής μεγάλωσαν τα περιθώρια αυτονομίας των εργαζομένων, εμπλούτισαν το περιεχόμενο εργασίας και μείωσαν το σωματικό μόχθο που ήταν αναγκαίος για την περαίωση ποικίλων εργασιών. Επιπλέον η εμφάνιση του αυτοματισμού στην παραγωγική διαδικασία μετέτρεψε τις χειρωνακτικές εργασίες σε εργασίες επίβλεψης και επιτήρησης του καινούριου τεχνολογικού εξοπλισμού.

Ύστερα όμως από περίπου μισό αιώνα αναπτυξιακής έκρηξης και γύρω στις αρχές της δεκαετίας του 1970 άρχισαν να επιδεινώνονται οι βασικοί οικονομικοκοινωνικοί δείκτες²⁸ και η τεχνολογία έπαψε να θεωρείται λυδία λίθος της ευδαιμονίας των εργαζομένων αλλά και της κοινωνίας γενικότερα. Η οικονομική λογική που υποστήριζε πως η τεχνολογική ανάπτυξη οδηγεί τελικά

στη δημιουργία νέων επαγγελμάτων έγινε αντικείμενο σκληρής αμφισβήτησης. Η συνεχής είσοδος της τεχνολογίας άρχισε να αυτοματοποιεί σιγά-σιγά τον εργασιακό χαρακτήρα και να υποκαθιστά τον άνθρωπο από το νέο τεχνολογικό εξοπλισμό αχρηστεύοντας έτσι χιλιάδες εργαζομένους. Έξυπνα αυτοματοποιημένα μηχανήματα αντικατέστησαν τους ανθρώπους στην εκτέλεση αμέτρητων καθηκόντων περιθωριοποιώντας έτσι ένα μεγάλο μέρος του εργατικού δυναμικού. Βασικό χαρακτηριστικό τους γνώρισμα είναι ότι περιορίζουν το χώρο του γραφείου και του εργοστασίου και συμπυκνώνουν τον απαιτούμενο για την περαίωση πολλών εργασιών χρόνο. Οι επιχειρήσεις προσπαθούν να επισπεύσουν τη διαδικασία μετάβασης από ανθρώπινα εργατικά χέρια σε μηχανικά υποκατάστατα. Παράλληλα, προβαίνουν σε αναδιάρθρωση της οργάνωσής τους προκειμένου να δημιουργήσουν ένα θερμό κλίμα υποδοχής της νέας τεχνολογίας. Ο Jeremy Rifkin στο περίφημο βιβλίο του «Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της»²⁹ αναφέρει χαρακτηριστικά πως ο Μάικλ Χάμερ, καθηγητής του τεχνολογικού ινστιτούτου της Μασαχουσέτης, υποστήριξε πως ο επανασχεδιασμός επέφερε την απώλεια τουλάχιστον ενός 40% των θέσεων μιας επιχείρησης, ενώ ήταν δυνατό οι απολύσεις να άγγιζαν και το 75% του εργατικού δυναμικού της. Η συνεχής είσοδος της τεχνολογίας κατέληξε να καταργεί τελικά περισσότερες θέσεις εργασίας παρά να δημιουργεί.

Η ανεργία ανέκαθεν αποτελούσε κοινωνική πληγή και τροχοπέδη στην πορεία προς την πρόοδο και την ευημερία. Δυστυχώς όμως τα τελευταία χρόνια το οικονομικοκοινωνικό φαινόμενο της ανεργίας έχει πάρει τρομακτικές διαστάσεις και μπορεί πλέον να γίνεται λόγος για παγκόσμια μάστιγα. Στην τελευταία διαπίστωση συντείνει ο ιλιγγιωδώς αυξανόμενος αριθμός ανθρώπων που έπεσαν θύματα της ραγδαίας τεχνολογικής προόδου η οποία αντικατέστησε και συνεχίζει να αντικαθιστά ταχύτατα τα ανθρώπινα χέρια με μηχανήματα και στους τρεις τομείς της παραγωγής.

3.3 Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΗΣ

Οι αιτίες όξυνσης του φαινομένου της τεχνολογικής ανεργίας είναι πολλές· για τις ανάγκες όμως της παρούσας μελέτης θα αναφερθούμε κυρίως στα ευέλικτα αυτοματοποιημένα συστήματα παραγωγής, την πληροφοριακή τεχνολογία και την ελλιπή επαγγελματική κατάρτιση.

3.4 ΑΥΤΟΜΑΤΙΣΜΟΣ

Με τον όρο ‘αυτοματισμός’ εννοούμε μια συγκεκριμένη αλληλουχία στη διενέργεια κάποιων ενεργειών χωρίς την παρεμβολή εξωτερικής αιτίας ή επίδρασης. Ο Καρλ Μαρξ γράφει χαρακτηριστικά: «Από τη στιγμή που η εργασιομηχανή εκτελεί χωρίς τη βοήθεια του ανθρώπου όλες τις κινήσεις που είναι απαραίτητες για την επεξεργασία της πρώτης ύλης και δε χρειάζεται παρά μόνο την επίβλεψη από μέρους του εργάτη, έχουμε ένα αυτοματοποιημένο σύστημα μηχανών, που ωστόσο δέχεται διαρκείς τελειοποιήσεις στις λεπτομέρειες του». Ετυμολογικά η λέξη προέρχεται από την προσωπική αντωνυμία ‘αυτός’ και το ρήμα ‘μάω’ που σημαίνει ορμάω, επιθυμώ και υπονοεί αυτό που κινείται μονάχο του, χωρίς την παρέμβαση άλλης δύναμης. Ο αυτοματισμός είναι μια ευρεία έννοια που περικλείει και άλλες μερικότερες έννοιες όπως η εκμηχάνιση, ο εξηλεκτρισμός, η χρήση της ηλεκτρονικής, η υποκατάσταση της ανθρώπινης προσπάθειας κ.α.. Ο αυτοματισμός δεν είναι νέο φαινόμενο. Ήδη ο Αριστοτέλης στο έργο του ‘Πολιτικά’ προμήνυε πως δε θα ήταν αναγκαίοι οι δούλοι αν κάθε μηχανήμα εκτελούσε αυτόματα το καθήκον του, όπως γινόταν με τα αγάλματα του Δαιδάλου ή με τους τρίποδες του Ηφαίστου που σύμφωνα με τη μυθολογία εισχωρούσαν αυτόματα στο εργαστήρι με μία κίνηση. Η πρόοδος της τεχνολογίας

έβγαλε αληθινές τις προσδοκίες του Αριστοτέλη. Ορόσημο στάθηκε ο 18^{ος} αιώνας όπου η ανακάλυψη του αερόστατου και της ατμομηχανής σε συνδυασμό με τις εξελίξεις στους κλάδους της φυσικής και της χημείας έδωσαν νέα ώθηση στην ανάπτυξη του εμπορίου και της βιομηχανίας και αποτέλεσαν προθάλαμο της τρίτης βιομηχανικής επανάστασης.

Με την πάροδο των ετών η αυτοματοποίηση εισέβαλε όλο και περισσότερο στην καθημερινότητα των ανθρώπων. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε πως τη σημερινή ημέρα ένας μέσος άνθρωπος έχει στη διάθεσή του αυτόματο πλυντήριο, αυτόματη κουζίνα, αυτόματη φωτογραφική μηχανή και αυτοματοποιημένη κεντρική θέρμανση. Παράλληλα, καθολική είναι η είσοδος της αυτοματοποίησης και στις γραμμές παραγωγής των εργοστασίων η οποία έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών καθώς και την αύξηση της παραγωγικότητας. Σύγχρονα αυτοκίνητα, πρωτοποριακές ηλεκτρικές συσκευές, εξελιγμένοι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και προγραμματιζόμενες εργαλειομηχανές παράγονται καθημερινά σε αμιγώς αυτοματοποιημένες γραμμές και κατακλύζουν παγκοσμίως την αγορά. Αξίζει επίσης να αναφερθούμε στη σημασία του ευέλικτου αυτοματισμού σε τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας όπως: η αεροδιαστημική, η αυτόματη πλοήγηση αεροσκαφών-υποβρυχίων, ο αυτόματος έλεγχος πυρηνικών εργοστασίων, τα έξυπνα οπλικά συστήματα κ.α.

3.5 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Πληροφορική είναι η επιστήμη που ερευνά την κωδικοποίηση, διαχείριση και μετάδοση συμβολικών αναπαραστάσεων πληροφοριών. Επίσης εξετάζει τη σχεδίαση, υλοποίηση και βελτιστοποίηση αυτοματοποιημένων διατάξεων, συσκευών, υπηρεσιών και συστημάτων συλλογής, αποθήκευσης, επεξεργασίας,

εξόρυξης και ανταλλαγής των εν λόγω αναπαραστάσεων. Ως επιστημονικό πεδίο, η πληροφορική περίπου ταυτίζεται με την επιστήμη των υπολογιστών. Η σπουδαιότητα της συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριακών στοιχείων δεν αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της σημερινής εποχής αλλά αντιθέτως, είχε γίνει κατανοητή από τον άνθρωπο των αρχαίων χρόνων ο οποίος διέβλεψε τη ισχυρή δύναμη που θα είχε ο κάτοχος των πληροφοριών. Επανάσταση στην επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων και τη μεταλαμπάδευση ιδεών και επιστημονικών γνώσεων αποτέλεσε η εφεύρεση του χαρτιού και της τυπογραφίας από τον γερμανό Johann Gutenberg γύρω στο 1450. Ορόσημο ωστόσο στον τομέα των πληροφοριών στάθηκε η ανακάλυψη του ηλεκτρονικού υπολογιστή, μιας συσκευής δηλαδή που επεξεργάζεται και αποθηκεύει δεδομένα σύμφωνα με ένα σύνολο εντολών. Η είσοδος και ευρεία χρησιμοποίηση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και της πληροφορικής είναι πια αδιαμφισβήτητο γεγονός. Παρά το ‘νεαρό της ηλικίας’ της, η πληροφορική έχει διεισδύσει σε όλους τους τομείς της παραγωγής και έχει αποκτήσει παγκόσμιες διαστάσεις.

3.6 ΡΟΜΠΟΤΙΚΗ

Στην ταχύτερη εξάπλωση του φαινομένου της τεχνολογικής ανεργίας συντέλεσε αδιαφιλονίκητα και η εμφάνιση της ρομποτικής.

Τα ρομπότ, που σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει το αμερικανικό Ινστιτούτο Ρομπότ είναι «πολυλειτουργικοί, μηχανικοί χειριστές, σχεδιασμένοι να μετακινούν υλικά, εξαρτήματα, εργαλεία ή ειδικές συσκευές, μέσω μεταβλητών προγραμματισμένων κινήσεων, για την εκτέλεση ποικίλων έργων», προέκυψαν από την εξέλιξη των εργαλειομηχανών και γενικότερα από την ανάπτυξη της βιομηχανίας κεφαλαιουχικών αγαθών. Κύριο χαρακτηριστικό τους γνώρισμα είναι ότι προγραμματίζονται και χρησιμοποιούνται για να εκτελούν μονότονα και

ακούραστα επαναλαμβανόμενες εργασίες όπως: φόρτωμα, ξεφόρτωμα, τροφοδοσία, συναρμολόγηση, καθαρισμός, βάψιμο, ηλεκτροσυγκόλληση, βαφή, ψεκασμός, τόννευση, χύτευση μετάλλων κ.α.

Παρά το γεγονός της σχετικά σύντομης ιστορίας της ρομποτικής, ο ορμητικός χαρακτήρας της επέκτασης κατάφερε να προκαλέσει σημαντικά αποτελέσματα στο επίπεδο της απασχόλησης.

Ένα αναμφισβήτητο άμεσο θετικό επακόλουθο της εμφάνισης της ρομποτικής, όπως και κάθε άλλης μορφής αυτοματισμού, είναι η αύξηση της παραγωγικότητας, η βελτίωση της ποιότητας αγαθών και υπηρεσιών και η συνακόλουθη μείωση του μοναδιαίου κόστους παραγωγής. Παράλληλα, καλυτερεύουν οι συνθήκες εργασίας από τη στιγμή που ο άνθρωπος απαλλάσσεται από τους καταναγκασμούς επικίνδυνων και ανθυγιεινών εργασιών και μειώνονται στο ελάχιστο ανθρώπινες παραβλέψεις και εργατικά ατυχήματα. Τέλος, εξοικονομούνται πρώτες ύλες και τεράστιος χρόνος και έτσι η παραγωγική διαδικασία οργανώνεται συστηματικότερα και ορθολογικότερα.

Από την άλλη πλευρά όμως, η χρήση της ρομποτικής επηρεάζει αρνητικά το μέγεθος του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού και προκαλεί ανεργία εφόσον τα βιομηχανικά ρομπότ υποκαθιστούν άμεσα τα ανθρώπινα εργατικά χέρια (τεχνολογική ανεργία). Υπολογίζεται πως κάθε ρομπότ που εισέβαλε στην οικονομία των ΗΠΑ αντικαθιστούσε 4 θέσεις εργασίας και αν χρησιμοποιούταν 24 ώρες την ημέρα, αποσβενόταν μέσα σε ένα χρόνο περίπου. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Κατσορίδας Δ.: «Η αντικατάσταση εργατών από ένα ακούραστο ρομπότ, το οποίο εργάζεται όλο το 24ωρο, χωρίς άδειες και αργίες, έχοντας τη δυνατότητα να κάνει επαναληπτική εργασία με μεγάλη ακρίβεια, ανώτερη του τεχνίτη, και χωρίς την ανία της ρουτίνας, μπορεί να εκτοπίσει ένα σημαντικό αριθμό εργατών από την παραγωγική διαδικασία, οδηγώντας τους στην ανεργία». Ο Ναξάκης Χ. κάνει λόγο για μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε σε γερμανική

αυτοκινητοβιομηχανία και απέδειξε πως για κάθε βιομηχανικό ρομπότ που εισαγόταν στην παραγωγική διαδικασία καταργούνται κατά μέσο όρο 4 θέσεις εργασίας για 2 βάρδιες.

Εκτός όμως από το μέγεθος του εργατικού δυναμικού, η χρήση των ρομπότ επηρεάζει και τη σύνθεση του εργατικού δυναμικού. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται μια μείωση της κινητικότητας των εργαζομένων από τους ανειδίκευτους στους εξειδικευμένους εν όψει των νέων δεξιοτήτων και εξειδικευμένων γνώσεων που απαιτούνται για το χειρισμό των ρομπότ και των προγραμματιζόμενων εργαλειομηχανών. Ωστόσο, όλοι σιγά-σιγά υπόκεινται σε υποκατάσταση και βρίσκονται στο τέλος αντιμέτωποι μπροστά στο φάσμα της τεχνολογικής ανεργίας.

3.7 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ(E-COMMERCE)

Γεγονός αναμφισβήτητο είναι η εμφάνιση του φαινομένου της τεχνολογικής ανεργίας ως αποτέλεσμα της ραγδαίας εξέλιξης του ηλεκτρονικού εμπορίου.

Σύμφωνα με τον Γκιούρδα , «το ηλεκτρονικό εμπόριο ορίζεται ως η τεχνολογία, η επεξεργασία και η λειτουργία που χρησιμοποιείται για εμπορικές συναλλαγές μέσω δικτύων χρησιμοποιώντας συστήματα πληροφορικής. Δηλαδή, οποιαδήποτε αγοραπωλησία αγαθών και υπηρεσιών μέσω ηλεκτρονικών μεθόδων θεωρείται ηλεκτρονικό εμπόριο. Γενικότερα, ο όρος ηλεκτρονικό εμπόριο αναφέρεται στη χρήση του Internet (ιδίως του World Wide Web) για εμπορικές δραστηριότητες».

Το ηλεκτρονικό εμπόριο εισήγαγε μοναδική καινοτομία στον τρόπο αγοράς και πώλησης των αγαθών και υπηρεσιών και δίκαια θεωρείται μια από τις πιο κορυφαίες εξελίξεις των τελευταίων ετών. Ο αριθμός των ανθρώπων που χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό εμπόριο για τις εμπορικές τους συναλλαγές

αυξάνεται κατακόρυφα μέρα με τη μέρα. Η ραγδαία ανάπτυξη του έγκειται στο γεγονός ότι καλύπτει όλου του είδους τις εμπορικές συναλλαγές (από την αγορά εισιτηρίων και ηλεκτρονικών υπολογιστών μέχρι και την παροχή υπηρεσιών και την αγορά προσωπικών δώρων), με εξαιρετική ταχύτητα και χαμηλό κόστος.

Η ταχύτατη εξάπλωση του ηλεκτρονικού εμπορίου δε θα μπορούσε ασφαλώς να αφήσει ανεπηρέαστο τον τομέα της απασχόλησης. Δυστυχώς το ηλεκτρονικό εμπόριο όχι μόνο δε λύνει το πρόβλημα της ανεργίας αλλά αντίθετα το διογκώνει. Η διαπραγμάτευση και οι εμπορικές συναλλαγές που μέχρι πρότινος πραγματοποιούνταν από ανθρώπινα εργατικά χέρια, εκτελούνται σήμερα αυτόματα μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή, μηδενίζοντας τις οποιοσδήποτε αποστάσεις μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή. Έτσι ο άνθρωπος υποκαθίσταται από τον αυτοματισμό, αχρηστεύονται οι τεχνικές του επιδεξιότητες και εκτοπίζεται εντέλει από την παραγωγική διαδικασία.

3.8 ΕΛΛΙΠΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Άξιο αναφοράς, τέλος, είναι πως μία από τις γενεσιουργές αιτίες της τεχνολογικής ανεργίας είναι η ελλιπής επαγγελματική κατάρτιση.

Η συνεχής αυξανόμενη πρόοδος της τεχνολογίας απαιτεί αναντίρρητα και διαρκή επαγγελματική εξειδίκευση προκειμένου να καταστεί δυνατή η απορρόφηση του εργατικού δυναμικού που απορρέει από τη νέα, διευρυμένη αγορά εργασίας.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις διαδραματίζονται με τόσο ταχύ ρυθμό ώστε να διαμορφώνουν συνεχώς νέες συνθήκες στην αγορά εργασίας. Η ελλιπής επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων συντελεί στην εμφάνιση του φαινομένου της ανεργίας, η οποία οφείλεται στην αδυναμία τους να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα. Κρίνεται λοιπόν επιβεβλημένη η συνεχής

επιστημονική εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού ούτως ώστε να αντεπεξέλθει στις διαρκείς μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος και στις ολοένα και μεγαλύτερες απαιτήσεις της τεχνολογίας.

3.9 ΠΟΙΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΛΗΤΤΕΙ ΣΗΜΕΡΑ Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Σύμφωνα με το Μάρδα Γ, στο παρελθόν οι τεχνολογικοί νεωτερισμοί λάμβαναν χώρα κατά κύριο λόγο, στον τομέα της βιομηχανίας. Ένα μεγάλο μέρος των ανθρώπινων εργατικών χεριών που εκτοπίζονταν από την παραγωγική διαδικασία απορροφούταν στις νέες θέσεις που δημιουργούσε η εισαγωγή της τεχνολογίας, ενώ το υπόλοιπο έβρισκε απασχόληση στον τριτογενή τομέα της οικονομίας, ο οποίος κατά κανόνα δεν πληττόταν από τις τεχνολογικές μεταβολές. Δυστυχώς σήμερα, η νέα τεχνολογία εισβάλλει ανεξαιρέτως σε όλους τους τομείς της οικονομίας και δημιουργεί εκατομμύρια άνεργους. Όπως χαρακτηριστικά παρατηρείται, ο λόγος εμφάνισης της ανεργίας είναι ότι η ανάπτυξη των τομέων της οικονομίας δε βασίστηκε στη ‘συσσώρευση κεφαλαίου κατά επέκταση’, αλλά στη ‘συσσώρευση κεφαλαίου κατά ένταση’. Κατά την πρώτη, η οικονομία αναπτύσσεται ακολουθώντας διαδικασίες γεωγραφικής επέκτασης και αύξησης του όγκου παραγωγής, με σταθερό το επίπεδο τεχνολογίας συντελώντας έτσι στην αύξηση της απασχόλησης. Η δεύτερη επιτυγχάνεται με την αύξηση της παραγωγής μέσω της εισαγωγής νέας τεχνολογίας, με αποτέλεσμα την ταχύτατη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας και τη μείωση της απασχόλησης.

3.10 ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Στον τομέα της γεωργίας και της κτηνοτροφίας έχουν παρουσιασθεί τα πλέον εντυπωσιακά τεχνολογικά επιτεύγματα. Η τεχνολογική επανάσταση εξελίσσεται με τόσο ταχύ ρυθμό, όσον αφορά στη γεωργία που απασχολεί σχεδόν το μισό πληθυσμό του πλανήτη, με αποτέλεσμα το μέλλον των αγροτών να προβλέπεται δυσοίωνο. Η φύση της σύγχρονης γεωργίας αλλάζει και οδηγείται σε μια καινούργια πραγματικότητα, στην οποία η παρουσία των αγροτών δεν θα είναι απαραίτητη. Ορισμένες εφαρμογές των νέων τεχνολογιών στη γεωργία και στην κτηνοτροφία είναι:

- Αναπτύσσονται νέες τεχνικές αγροκαλλιέργειας.
- Δημιουργούνται πιο ανθεκτικές ποικιλίες και ευρύνεται η χρήση βιομηχανικών ποσοτήτων λιπάσματος.
- Με τη χρήση του Η/Υ, ο αγρότης έχει τη δυνατότητα να καταχωρεί πληροφορίες που τον αφορούν και να παίρνει οδηγίες για τον τρόπο χρήσης της γης του, καθώς και εκτιμήσεις για τους κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσει.
- Αναπτύσσονται νέες τεχνολογίες στην εκτροφή των ζώων
- Μέσω της γονιδιακής γεωργίας παρασκευάζονται νέα είδη ζώων και φυτών, που θα ικανοποιούν συγκεκριμένες απαιτήσεις και ανάγκες.

Για παράδειγμα οι επιστήμονες έχουν καταφέρει να αυξήσουν το ποσοστό παραγωγής γάλακτος στις αγελάδες χρησιμοποιώντας μια γενετικά παραγόμενη αυξητική ορμόνη.

- Η γενετική μηχανή έχει κατορθώσει να επιταχύνει την ανάπτυξη πολλών ζώων, όπως χοίρους και πρόβατα.

Σαφώς, τα πλεονεκτήματα των τεχνολογιών αυτών είναι σημαντικά αφού μειώνουν τη χρήση γης, τις δαπάνες για εργασία, ενέργεια και μεταφορά, απαλείφουν την αβεβαιότητα των καιρικών συνθηκών και ελέγχουν απόλυτα τις

ποσότητες παραγόμενων προϊόντων, ώστε να ισοδυναμούν με τη ζήτηση. Δημιουργείται, δηλαδή, μία μέθοδος παραγωγής, κατά την οποία μπορούν να ελεγχθούν και να υπολογισθούν με ακρίβεια όλες οι παράμετροι, με μεγάλο και σημαντικό όμως μειονέκτημα το καίριο πλήγμα που θα προκληθεί στο μέγεθος της απασχόλησης στους αντίστοιχους κλάδους. Η καταστροφή θα είναι ολέθρια στις τάξεις των αγροτών αλλά και ολόκληρων εθνικών οικονομιών που εξαρτώνται από τις εξαγωγές γεωργικών προϊόντων, αφού τα ποσοστά της ανεργίας θα φθάσουν σε πολύ υψηλά επίπεδα. Η περιθωριοποίηση εκατομμυρίων αγροτών σε όλη την υφήλιο θα αποτελέσει το ανθρώπινο τίμημα της τεχνολογικής προόδου.

3.11 ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Πουθενά κατά γενική ομολογία, δεν είναι τόσο έκδηλες οι επιπτώσεις του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού, όσο στο δευτερογενή τομέα της οικονομίας και στη βιομηχανία. Οι βασικότεροι λόγοι που οδήγησαν στην εισαγωγή συστημάτων αυτόματου ελέγχου στη βιομηχανία, αφανίζοντας, έτσι, χιλιάδες θέσεις εργασίας, ήταν:

- α) η ανάγκη μείωσης του κόστους παραγωγής,
- β) η ανάγκη περιορισμού των ελαττωματικών προϊόντων που παράγονται σε μια γραμμή παραγωγής και
- γ) η ανάγκη παραγωγής προϊόντων υψηλής ποιότητας.

Αυτοματοποιημένα πολυλειτουργικά συστήματα παραγωγής εισβάλουν συνεχώς στην παραγωγική διαδικασία υποκαθιστώντας ταχύτατα τα ανθρώπινα εργατικά χέρια στην εκτέλεση αμέτρητων εργασιακών καθηκόντων. Ο Ναξάκης Χ. επισημαίνει πως «όσο περισσότερο μια εργασία είναι απλή, επαναληπτική, ανειδίκευτη» (όπως είναι οι περισσότερες δραστηριότητες μέσα στα εργοστάσια),

«τόσο περισσότερο υπόκειται στη διαδικασία υποκατάστασης από το κεφάλαιο». Οι ανθρώπινες δεξιότητες μεταβιβάζονται σε έξυπνα μηχανικά μέσα, πολλοί εργάτες εκτοπίζονται βίαια από τα εργοστάσια, ενώ όσοι απομένουν προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα και μεταβάλλουν την εργασία τους από εκτελεστική σε εποπτική.

Η αυτοματοποίηση και η μηχανοποίηση των δραστηριοτήτων ενός εργοστασίου μπορεί να διαχωριστεί σε τρεις φάσεις. Στην πρωταρχική μηχανοποίηση, που περιλαμβάνει τις εκτελεστικές λειτουργίες σε μια βιομηχανία με άμεση παραγωγή των προϊόντων. Ο μετασχηματισμός αυτός άρχισε στα μέσα του 19ου αιώνα και συνεχίστηκε στις αρχές του 20ου αιώνα. Η δευτερεύουσα μηχανοποίηση, που αναφέρεται στη μεταφορά των προϊόντων της παραγωγής. Τέλος, η τριτεύουσα μηχανοποίηση, που δεν αφορά χειρωνακτικές δραστηριότητες, αλλά έχει ως αντικείμενο τον συντονισμό και τον έλεγχο όλων των άλλων δραστηριοτήτων.

Από τις αρχές του 20ου αιώνα, άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους μηχανές συνεχούς λειτουργίας σε βιομηχανίες, που θα εξελιχθούν στα ρομποτικά συστήματα παραγωγής του σήμερα, μ' έναν μόνο σκοπό, την αύξηση της παραγωγής και την εξοικονόμηση κόστους και εργασίας. Ευρεία χρήση αυτόματων μηχανημάτων μαζικής παραγωγής εμφανίσθηκαν στις αυτοκινητοβιομηχανίες. Οι σημαντικότερες εξελίξεις άρχισαν, όταν ο Henry Ford εγκαινίασε τον πρώτο ταινιόδρομο συναρμολόγησης, αυξάνοντας έτσι την παραγωγή και μειώνοντας την απαιτούμενη εργασία. Ο ίδιος ήταν περήφανος για τις τεχνολογικές καινοτομίες που εφάρμοζε, υποκαθιστώντας χειρωνακτικές δραστηριότητες εργατών με ρομποτικά μηχανήματα, ανοίγοντας το δρόμο για τις αυτόματες γραμμές συναρμολόγησης, πράγμα το οποίο καταργούσε την ανθρώπινη παρέμβαση.

Οι ρομποτικές συσκευές μπορούν να υποκαταστήσουν τις περισσότερες δραστηριότητες του εργατικού δυναμικού μιας βιομηχανίας, έχοντας τη δυνατότητα να εκτελέσουν ποικιλία εργασιών. Ένα μηχάνημα υψηλής τεχνολογίας έχει απεριόριστες ικανότητες, ανάλογα με το σκοπό για τον οποίον δημιουργήθηκε, π.χ. μπορεί να φορτώνει και να ξεφορτώνει στις αποθήκες, να χειρίζεται αντικείμενα, να συναρμολογεί και να κάνει αρκετές ακόμη εργασίες. Όλες οι βιομηχανίες επανασχεδιάσανε την παραγωγή τους, εισάγοντας μηχανήματα υψηλής τεχνολογίας και ρομπότ, με σκοπό να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους και να μειώσουν ταυτόχρονα το προσωπικό. Όλο αυτό, έχει σαν επακόλουθο την κατάργηση θέσεων εργασίας κατά ένα μεγάλο ποσοστό. Στο φάσμα της τεχνολογικής ανεργίας βρίσκεται όλο το πλέγμα της βιομηχανικής παραγωγής όπως:

- Αυτοκινητοβιομηχανία
- βιομηχανία ελαστικών,
- χημικής δύλισης,
- εξόρυξης,
- ηλεκτρονική βιομηχανία και υφαντουργία κ.α.

Η ιδέα ενός αυτοματοποιημένου εργοστασίου, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, έχει πραγματοποιηθεί, στοιχίζοντας την εργασία σε εκατομμύρια ανθρώπους. Παρ' όλα

αυτά, όμως, και αυτά τα αυτοματοποιημένα εργοστάσια χρειάζονται ανθρώπινο προσωπικό για τη λειτουργία τους. Υπάρχουν, βεβαίως, θέσεις απασχόλησης για εξειδικευμένους αλλά και για ανειδίκευτους εργάτες, με τη διαφορά ότι ο αριθμός των θέσεων αυτών μειώνεται δραματικά. Ακόμη και τα πλέον σύγχρονα τεχνολογικώς εργοστάσια χρειάζονται προσωπικό, όπως μηχανικούς με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, χειριστές ηλεκτρονικών υπολογιστών και τεχνικούς. Τέλος, οι βασικότερες διανοητικές εργασίες, προκειμένου να ληφθούν κρίσιμες

αποφάσεις, εκτελούνται από τα διευθυντικά στελέχη, τα οποία καταστρώνουν τη στρατηγική της επιχείρησης.

3.12 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '80, επικρατούσε η άποψη ότι η μείωση της απασχόλησης στον τομέα της βιομηχανίας, θα αντισταθμιζόταν από την ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα. Η επέκταση των υπηρεσιών θα δημιουργούσε νέες θέσεις εργασίας, ικανές να απορροφήσουν τους ανέργους, που θα προέρχονταν από το δευτερογενή τομέα. Κατά ένα ποσοστό, αυτό επιτεύχθηκε, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

Στον ίδιο πίνακα, φαίνεται μια τάση μείωσης της απασχόλησης στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, ενώ παρατηρείται έντονη αύξηση της απασχόλησης στις υπηρεσίες, η οποία υπερκαλύπτει τις απώλειες που εμφανίζουν οι άλλοι δύο τομείς. Το τελικό αποτέλεσμα, όμως, είναι ασήμαντο. Την ίδια περίοδο, ο αριθμός ανέργων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε από 5,1 εκατομμύρια το 1975 σε 17,933 εκατομμύρια το 1997. Έτσι, η μετάβαση των ανέργων από το δευτερογενή τομέα στον τριτογενή, δεν πραγματοποιήθηκε όπως αναμενόταν, αφού ο τομέας των υπηρεσιών αποδείχθηκε ανεπαρκής για να απορροφήσει την εργασία που περίσσεψε από την απώλεια θέσεων εργασίας στους τομείς της γεωργίας και της βιομηχανίας.

Οι εξελίξεις της τεχνολογίας στον τριτογενή τομέα της οικονομίας συντελούνται με ταχύτατο ρυθμό, αυξάνοντας από τη μία την παραγωγικότητα των υπηρεσιών που προσφέρει και μειώνοντας από την άλλη το εργατικό δυναμικό που απασχολεί. Έξυπνες μηχανές, από την ανακάλυψη της πρώτης γραφομηχανής (1873), του τηλεφώνου και του φωτοτυπικού μηχανήματος μέχρι τους

υπερσύγχρονους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, τα αυτόματα ρομπότ, τη ψηφιακή μετάδοση και τις δορυφορικές επικοινωνίες του σήμερα, αναλαμβάνουν την εκτέλεση αμέτρητων καθηκόντων, εκτοπίζοντας χιλιάδες ανθρώπους από την παραγωγική διαδικασία. Το αξιοσημείωτο είναι ότι τα νέα μηχανήματα δεν αναλαμβάνουν να φέρουν εις πέρας μόνο απλές εργασίες ρουτίνας, αλλά και υψηλών απαιτήσεων δουλειές που εκτελούν συνήθως διευθυντικά στελέχη.

Απασχόληση κατά τομέα δραστηριότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση τη περίοδο 1975-1997

	ΠΡΩΤΟ-ΓΕΝΗΣ	ΔΕΥΤΕΡΟ-ΓΕΝΗΣ	ΤΡΙΤΟ-ΓΕΝΗΣ		ΠΡΩΤΟ-ΓΕΝΗΣ	ΔΕΥΤΕΡΟ-ΓΕΝΗΣ	ΤΡΙΤΟ-ΓΕΝΗΣ
ΓΑΛΛΙΑ				ΓΕΡΜΑΝΙΑ			
1901	41,4	31,5	27,1	1907	33,9	39,9	26,2
1949	29,6	33,1	37,3	1950	22,1	44,7	33,2
1960	22,0	36,9	41,1	1960	13,8	47,7	38,5
1970	13,3	38,7	47,9	1970	08,5	48,4	43,1
1980	08,6	35,4	56,0	1980	05,2	42,8	52,0
1990	06,1	29,2	64,6	1990	03,5	39,1	57,4
1997	04,6	26,6	68,8	1997	02,9	34,7	62,4
ΙΤΑΛΙΑ				ΙΑΠΩΝΙΑ			
1901	61,7	22,3	16,0	1906	61,8	16,2	22,0
1951	43,9	29,5	26,7	1950	48,3	22,6	29,0
1960	32,2	36,2	31,6	1960	32,6	29,7	37,6
1970	19,6	38,4	42,0	1970	17,4	35,7	46,9
1980	13,9	36,9	49,2	1980	10,4	35,3	54,2
1990	08,7	31,6	59,7	1990	07,2	34,1	58,7
1997	06,5	31,7	61,8	1995	06,0	34,0	61,0

Πηγή : European Commission, Employment in Europe,1997

Ορισμένοι τομείς που επηρεάζονται από τις νέες τεχνολογικές εφαρμογές είναι ο κλάδος των τραπεζών εξαιτίας της χρήση των αυτόματων ταμειακών μηχανών (ATMs) που εκτοπίζει σταδιακά τους ταμίες, εκτελώντας σχεδόν όλες τις συναλλαγές που παραδοσιακά αναλάμβαναν οι τελευταίοι και ο τομέας των ασφαλιστικών υπηρεσιών με την αυτοματοποίηση των χειρισμών των ασφαλιστικών συμβολαίων. Ο χρόνος διεκπεραίωσης ενός συμβολαίου, που άλλοτε ήταν μια χρονοβόρα και βαρετή διαδικασία (εξαιτίας κυρίως της δυσκολίας διαβίβασης των πληροφοριών μεταξύ των υπαλλήλων), έχει μειωθεί αισθητά, περιορίζοντας έτσι το μέγεθος του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού σε αυτόν τον τομέα.

Το περιβάλλον εργασίας στα γραφεία των επιχειρήσεων, επίσης μεταλλάσσεται, αφού νέα τεχνολογικά επιτεύγματα διευκολύνουν κατά πολύ την εργασία γραφείου, κάνουν πιο γρήγορη τη περαίωση ποικίλων εργασιών και αποθηκεύουν και επεξεργάζονται ταχύτατα πληροφορίες. Ακόμα, οι τομείς της χονδρικής και λιανικής πώλησης επηρεάζονται θεαματικά με τον εισαγόμενο ηλεκτρονικό εξοπλισμό να ελαχιστοποιεί τις αποστάσεις και να κάνει πιο εύκολη την ανθρώπινη επικοινωνία, γεγονός το οποίο προκαλεί την αχρήστευση των διαμεσολαβητών, όπως των χονδρέμπορων. Οι λιανοπωλητές μπορούν, πλέον, μέσω της ηλεκτρονικής ανταλλαγής στοιχείων να διαβιβάζουν τις παραγγελίες τους απευθείας στους κατασκευαστές, παρακάμπτοντας εντελώς τους χονδρέμπορους ενώ οι ταμίες, με τη χρήση των barcodes στα προϊόντα και των scanner, αυξάνουν την παραγωγικότητά τους κατακόρυφα, με αποτέλεσμα να μειωθούν οι θέσεις εργασίας.

Μια άλλη ομάδα που μαστίζεται από την ανεργία λόγω της τεχνολογικής επανάστασης είναι οι βιβλιοθηκάριοι, οι οποίοι βλέπουν άμεσα το τέλος της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας. Προηγμένα ηλεκτρονικά συστήματα είναι πλέον σε θέση να εντοπίζουν και να διαβιβάζουν ηλεκτρονικά άρθρα και βιβλία,

εξοικονομώντας χρόνο αλλά και ζωντανή εργασία. Επίσης, τα εστιατόρια και οι καφετέριες, με τεχνολογίες, όπως η ηλεκτρονική διαβίβαση των παραγγελιών, περικόπτουν τις περιττές διαδρομές και εξοικονομούν χρόνο αλλά και εργασία στα καταστήματα.

Εκτός όμως από αυτοματοποίηση των παραπάνω λειτουργιών, αυτό που πραγματικά αποτελεί μεγάλη απειλή για τους εργαζομένους στα καταστήματα λιανικής πώλησης, είναι το Η-Εμπόριο. Οι αγορές, που προέρχονται από αυτό, διεκδικούν ένα μεγάλο μέρος από το σύνολο των συναλλαγών. Αποτελούν έναν τρόπο αγοράς προϊόντων λιανικής πώλησης που προτιμάται και από τις δύο πλευρές των συναλλασσόμενων, καθώς προσφέρουν ευκολία στους καταναλωτές να εξερευνήσουν την αγορά μέσα από την άνεση του σπιτιού τους σε ελάχιστο χρόνο, και για τους προμηθευτές αποτελεί ένα σύστημα πώλησης χαμηλού κόστους, αφού καθιστά τους πωλητές και όλο το σύμπλεγμα απασχόλησης ενός καταστήματος περιττό.

Μέσω των νέων τεχνολογιών επηρεάζεται ακόμα και η ιατρική, όμως και σε αυτή την περίπτωση έχει αλλάξει κατεύθυνση και, από βοηθητική, έχει τη δυνατότητα να αντικαταστήσει, σε ορισμένες περιπτώσεις τα ιατρικά χέρια (π.χ. η αντικατάσταση των χειρουργών από ρομπότ που εκτελεί τις εντολές για μια εγχείρηση με μεγάλη ακρίβεια).

Τέλος, ένας τομέας που επηρεάζεται από τη χρήση των νέων ΤΠΕ είναι και αυτός της τέχνης, που ανησυχεί επαγγελματίες όπως τους μουσικούς και τους 70 ηθοποιούς, αφού παρουσιάστηκαν μηχανήματα που μπορούν να παράγουν μελωδίες και να δημιουργήσουν νέους, «εικονικούς» ρόλους του καλλιτέχνη, τους οποίους δεν έχει ερμηνεύσει ποτέ.

Δυστυχώς το μέλλον των εργαζομένων στον τριτογενή τομέα της οικονομίας προμηνύεται δυσοίωνο, από τη στιγμή που τα προηγμένα ηλεκτρονικά μέσα και τα

αυτοματοποιημένα ρομπότ κατακτούν παγκοσμίως όλο και περισσότερο έδαφος, αφήνοντας έτσι ελάχιστα περιθώρια για ανθρώπινη δράση στην παραγωγική διαδικασία.

3.13 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ ΠΑΝΩ ΣΤΗ ΥΠΑΡΞΗ Ή ΜΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Ένα πολύ σημαντικό ερώτημα που τέθηκε μεταξύ των οικονομολόγων ήταν για τον ίδιο το ρόλο της τεχνολογίας, δηλαδή για το αν οι μηχανές συνιστούν την κινητήρια δύναμη μιας καπιταλιστικής οικονομίας και λυτρώνουν τον άνθρωπο από τα δεσμά και τα βάσανα της εργασίας ή αν τελικά είναι οι κύριες γενεσιουργές αιτίες για τη διόγκωση και την ανθεκτικότητα της ανεργίας. Παρακάτω αναλύονται οι θέσεις των Ricardo, Marx, Keynes, για την ύπαρξη ή μη της τεχνολογικής ανεργίας.

3.14 Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ RICARDO ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Το φαινόμενο της τεχνολογικής ανεργίας είχε ήδη απασχολήσει από το 1821 το διάσημο οικονομολόγο David Ricardo, ο οποίος στην 3η έκδοση του βιβλίου του 'Αρχές πολιτικής οικονομίας και φορολογίας'⁵⁶, συμπεριέλαβε ένα νέο κεφάλαιο με τίτλο 'Περί μηχανών', στο οποίο εξέτασε την επίδραση της εκμηχάνισης της παραγωγής πάνω στα συμφέροντα των διαφόρων κοινωνικών τάξεων.

Στο εν λόγω κεφάλαιο, ο Ricardo παραδέχεται πως αρχικά είχε υποστηρίξει ότι η αυτοματοποίηση της παραγωγής, μόνο συμφέρουσα θα μπορούσε να αποδειχτεί για την κοινωνία ολόκληρη αλλά και για κάθε κοινωνική τάξη ξεχωριστά, «συνοδευόμενη μόνο από εκείνο το είδος των προβλημάτων που

παρακολουθούν σχεδόν κάθε μετακίνηση κεφαλαίου και εργασίας από τον έναν κλάδο στον άλλο». Κατά τη γνώμη του, ο γαιοκτήμονας, υπό την προϋπόθεση ότι θα εισέπραττε τη ίδια χρηματική πρόσοδο, θα επωφελούταν από την εισαγωγή της νέας τεχνολογίας και της συνακόλουθης μείωσης των τιμών κάποιων από τα αγαθά στα οποία σπαταλείται η προαναφερθείσα πρόσοδος. Από τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και την πτώση των τιμών που τον ακολουθεί, κερδισμένος θα έβγαινε και ο κεφαλαιούχος, ο οποίος εκμεταλλευόμενος πρώτος τα νέα μηχανήματα θα αύξανε κατακόρυφα τα κέρδη του, ενώ στη συνέχεια με τη γενίκευση της χρησιμοποίησής τους, θα συμμετείχε απλώς στο γενικό όφελος ως καταναλωτής φθηνότερων αγαθών. Τέλος, η εργατική τάξη θα ενίσχυε, κατά το Ricardo, την αγοραστική της δύναμη, από τη στιγμή που με τους ίδιους χρηματικούς μισθούς θα είχε τη δυνατότητα να αγοράζει περισσότερα εμπορεύματα, συμμετέχοντας κατά αυτόν τον τρόπο εξίσου με τις άλλες τάξεις στα οφέλη που απορρέουν από τη γενική πτώση των τιμών των αγαθών εξαιτίας της εισβολής τεχνολογικών καινοτομιών. Οι εργάτες που θα απολύονταν λόγω της άμεσης αντικατάστασής τους από τις μηχανές, θα απορροφούνταν σε κάποιο νέο τομέα, καθώς η εισαγωγή νέας τεχνολογίας, θα οδηγούσε σε επενδύσεις και επέκταση του κεφαλαίου.

Αν και οι απόψεις του Ricardo όσον αφορά το γαιοκτήμονα και τον κεφαλαιούχο έμειναν ακλόνητες, αναθεωρήθηκε εν συνεχεία η γνώμη του για την εργατική τάξη, βεβαιωμένος πλέον πως η εκμηχάνιση της παραγωγικής διαδικασίας μπορεί να αποβεί επιζήμια για τα συμφέροντά της. Πιο συγκεκριμένα, στον επαναπροσδιορισμό των θέσεών του, υποστήριξε ότι η αύξηση του ενός χρηματικού κεφαλαίου από το οποίο αντλούν το εισόδημά τους γαιοκτήμονες και καπιταλιστές μπορεί να συνοδεύεται από μείωση του άλλου, από το οποίο εξαρτάται κυρίως η εργατική τάξη. Έτσι, ταυτόχρονα με την αύξηση του καθαρού

εισοδήματος μιας χώρας, είναι δυνατό να δημιουργηθεί ένα περίσσευμα πληθυσμού χειροτερεύοντας την κατάσταση του εργάτη.

Ο Ricardo, σημειώνει ο Δεδουσόπουλος Α., διακρίνει δύο κατηγορίες κεφαλαίου: α) το πάγιο, το οποίο αποτελείται από κτήρια και μηχανές και β) το κυκλοφορούν, το οποίο περιλαμβάνει τα είδη πρώτης ανάγκης που παρέχει ο καπιταλιστής στους μισθωτούς του έναντι μισθού. Η αυτοματοποίηση επομένως της παραγωγικής διαδικασίας έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση του παγίου κεφαλαίου και τη μείωση του κυκλοφορούντος. Κατά το Ricardo, η εισαγωγή νέας τεχνολογίας στο στάδιο της παραγωγής, μεταβάλλει την αναλογία μεταξύ παγίου και κυκλοφορούντος κεφαλαίου ως εξής: το πάγιο κεφάλαιο αυξάνεται κατά την αξία της μηχανής, το κυκλοφορούν κεφάλαιο μειώνεται και η απασχόληση εργασίας μειώνεται αναλογικά με τη μείωση του κυκλοφορούντος κεφαλαίου. Τα συνολικά κέρδη και η γαιοπρόσοδος παραμένουν σταθερά. Η συνολική αξία που θα παραχθεί θα είναι μειωμένη αλλά αυτό δε θα απασχολεί τον κεφαλαιούχο αφού τα κέρδη θα είναι σταθερά. Παράλληλα με τη μείωση της απασχόλησης, σημειώνεται και πτώση των εισοδημάτων των εργατών και αν η αύξηση των κερδών δεν είναι σημαντική, ούτως ώστε να αντισταθμίσουν με την αύξηση της απασχόλησης που θα δημιουργήσει η πρόσθετη επένδυση, τη μείωση του εργατικού εισοδήματος, θα εμφανιστεί 'υπερπληθυσμός' μισθωτών και θα επιδεινωθεί η θέση του εργάτη. Ο Ricardo συνεπώς, αναγάγει μια κρίση στην απασχόληση που προκύπτει από την εκμηχάνιση της παραγωγής, σε δημογραφική κρίση, από τη στιγμή ένα μέρος της εργατικής τάξης απολύεται, ενώ ένα μέρος του πληθυσμού πλεονάζει συγκριτικά με τα κεφάλαια που προορίζονται για την απασχόλησή του ('υπερπληθυσμός'). Ταυτόχρονα όμως, υποστηρίζει πως η εισαγωγή νέας τεχνολογίας θα οδηγήσει σε επέκταση του κεφαλαίου και συνεπώς σε απορρόφηση μέρους των εκτοπισμένων εργατικών χεριών. Αν ωστόσο, η αύξηση του καθαρού προϊόντος ισούται με τη μείωση του ακαθάριστού, θα

καταστεί δυνατή η ίδια απασχόληση του συνολικού πληθυσμού και θα αποτραπεί η εμφάνιση τεχνολογικής ανεργίας.

Ο Ricardo καταλήγει στα εξής συμπεράσματα:

- Η εφαρμογή μιας νέας μηχανής οδηγεί στην αύξηση του καθαρού προϊόντος μιας χώρας όχι όμως και της αξίας του.
- Ταυτόχρονα με την αύξηση του καθαρού προϊόντος μιας χώρας είναι δυνατό να σημειωθεί μείωση του ακαθάριστου προϊόντος και της αξίας του.
- Η εκμηχάνιση της παραγωγικής διαδικασίας πλήττει τα συμφέροντα της εργατικής τάξης.
- Μόνο αν η αύξηση του καθαρού προϊόντος μιας χώρας είναι τέτοια ούτως ώστε να μη μειωθεί το ακαθάριστο προϊόν, θα επωφελούνταν όλες οι κοινωνικές τάξεις από την εισαγωγή της νέας τεχνολογίας. Τότε, γαιοκτήμονες και κεφαλαιούχοι, υπό την προϋπόθεση ότι θα εισέπρατταν την ίδια χρηματική πρόσοδο, θα ωφελούνταν από τη μείωση των τιμών κάποιων από τα αγαθά στα οποία σπαταλούν την πρόσοδο αυτή. Αλλά και η εργατική τάξη θα αποκόμιζε οφέλη από: α) την πτώση των τιμών των καταναλωτικών αγαθών, β) την αύξηση της ζήτησης για υπηρετικό προσωπικό και γ) το κίνητρο για αποταμίευση από το εισόδημα εξαιτίας της αύξησης του καθαρού προϊόντος.

3.15 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ MARX – KEYNES ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Ο Μαρξ Κ. αφενός παραδέχεται τις τεχνικές δυνατότητες των μηχανών και τις ασύλληπτες θετικές επιπτώσεις που αυτές μπορούν να επιφέρουν, αφετέρου όμως διακρίνει και την εχθρική τους πλευρά απέναντι στην εργατική τάξη, εξαιτίας της κεφαλαιοκρατικής τους χρησιμοποίησης. Χαρακτηριστικά επισημαίνει τα εξής: «Η αυτοαξιοποίηση του κεφαλαίου με τη μηχανή είναι

απευθείας ανάλογη προς τον αριθμό των εργατών που καταστρέφει τους όρους ύπαρξής τους. Όλο το σύστημα της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής στηρίζεται στο ότι ο εργάτης πουλάει την εργατική του δύναμη σαν εμπόρευμα. Ο καταμερισμός της εργασίας κάνει μονόπλευρη αυτή την εργατική δύναμη και τη μετατρέπει στην τελείως μερικευμένη δεξιότητα να χειρίζεται ένα μερικό εργαλείο. Από τη στιγμή που ο χειρισμός του εργαλείου περιέρχεται στη μηχανή, μαζί με την αξία χρήσης της εργατικής δύναμης σβήνει και η ανταλλακτική της αξία. Ο εργάτης δε μπορεί να βρει αγοραστές, όπως το χαρτονόμισμα που έχει τεθεί εκτός κυκλοφορίας. Η μερίδα της εργατικής τάξης, που οι μηχανές τη μετατρέπουν έτσι σε πλεονάζον πληθυσμό, δηλαδή σε πληθυσμό που δεν είναι άμεσα αναγκαίος για την αυτοαξιοποίηση του κεφαλαίου, είτε χάνεται στον άνισο αγώνα που κάνει η παλιά χειροτεχνική και μανουφακτουρική παραγωγή ενάντια στην παραγωγή με μηχανές, είτε πλημμυρίζει όλους τους πιο ευπρόσιτους βιομηχανικούς κλάδους, παραγεμίζει την αγορά εργασίας και ρίχνει έτσι την τιμή της εργατικής δύναμης κάτω από την αξία της. Εκεί που η μηχανή κατακτάει σιγά-σιγά ένα πεδίο παραγωγής δημιουργεί αθλιότητα στα εργατικά στρώματα που συναγωνίζονται μαζί της»⁵⁸. Κατά το Μαρξ δηλαδή, η μηχανή είναι εχθρός του εργάτη από τη στιγμή που υποβαθμίζει την εργασία του, απαξιώνει τις τεχνικές του γνώσεις και επιδεξιότητες και τον εκτοπίζει τελικά από την παραγωγική διαδικασία.

Ο Keynes από την άλλη πλευρά σύμφωνα με την Καραμεσίνη Μ.59, υποστηρίζει πως η τεχνολογική εξέλιξη δεν επιδρά στο ρυθμό μεγέθυνσης, ενώ πιστεύει ότι επηρεάζει αρνητικά το μέγεθος της απασχόλησης. Βέβαια, η θεωρία αυτή είναι συμβατή μόνο σε βραχυχρόνιο χρονικό διάστημα και σε κλειστές οικονομίες, από τη στιγμή που δεν υπολογίζεται η αύξηση της οριακής αποδοτικότητας του κεφαλαίου και η διεύρυνση των επενδύσεων που απορρέουν από τον τεχνολογικό μετασχηματισμό .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

4.1 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η επίλυση του προβλήματος της ανεργίας σχετίζεται άμεσα με τη ζωτικότητα και την ομαλή πρόοδο της υφελίου και οφείλει να αποτελεί πρωταρχική μέριμνα για όλες τις κοινωνίες. Συγκεκριμένα :

- Επιθυμητός θα ήταν ο οικονομικός σχεδιασμός και προγραμματισμός για την τόνωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Επιπλέον, επιβεβλημένη κρίνεται η ανασύσταση ολόκληρης της εγχώριας οικονομικής και παραγωγικής ζωής ώστε να καταστεί ικανή να αφομοιώσει τα προσφερόμενα εργατικά χέρια. Η αναζωογόνηση των παραδοσιακών κλάδων χειροτεχνίας και βιοτεχνίας σε συνδυασμό με την παροχή κινήτρων για επιστροφή στην ύπαιθρο και ενασχόληση με τη γεωργία και την κτηνοτροφία θα μπορούσε να αποτελέσει το πρώτο βήμα.
- Η αλματώδης τεχνολογική και επιστημονική πρόοδος καθιστά αναγκαία τη συνεχή επιμόρφωση των εργαζομένων, ώστε να συνεχίσουν να είναι χρήσιμοι και αποδοτικοί.
- Οι άστοχες επιλογές που δεν προσφέρουν δυνατότητα επαγγελματικής αποκατάστασης, δύναται να περιοριστούν με σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό και υπεύθυνη ενημέρωση για τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας. (προσαρμογή προσφοράς και ζήτησης, ιδιαίτερα στο θέμα πανεπιστημιακών πτυχίων).

- Η μείωση των ωρών εργασίας, χωρίς βέβαια τη συνακόλουθη πτώση των μισθών, μαζί με την ταχύτερη συνταξιοδότηση των εργαζομένων θα έδινε τη δυνατότητα για αύξηση των θέσεων εργασίας και προσφορά τους σε άλλα άτομα.
- Τέλος, θα πρέπει να αναβαθμιστεί ο ρόλος των φορέων εκείνων που έχουν ως αρμοδιότητα την αρωγή των ανέργων (οικονομική ενίσχυση, ασφάλεια, επιδοτούμενες θέσεις εργασίας και άλλα). Γενικά, απαιτείται κρατική μέριμνα, πολιτική πρόνοιας και αίσθημα δικαιοσύνης για την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους, αφού η προστασία από την ανεργία ισοδυναμεί με σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια.

Όσον αφορά πάντως τις απόψεις κύριων σχολών οικονομικής σκέψης για την επίλυση του βασικού προβλήματος της ανεργίας διακρίνονται δύο κύρια ρεύματα: των κλασικών οικονομολόγων και του Keynes. Οι κλασικοί, που καλύπτουν την περίοδο από το τέλος του 18ου αιώνα μέχρι και το 1930, έχουν απόλυτη εμπιστοσύνη στο μηχανισμό της ελεύθερης αγοράς ως μέσο για την εξασφάλιση πλήρους απασχόλησης μακροχρόνια. Αντιθέτως, ο Keynes αν και υποστηρικτής του καπιταλιστικού συστήματος με την έκδοση του βιβλίου του «Η Γενική Θεωρία του Τόκου, της Απασχόλησης και του Χρήματος» το 1936, αμφισβητεί την ικανότητα της ελεύθερης αγοράς να εξασφαλίζει αυτομάτως πλήρη απασχόληση και θεωρεί επιβεβλημένη την κρατική παρέμβαση.

4.2 ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Είναι γεγονός ότι η ανεργία συγκεντρώνεται κυρίως σε νέες ηλικίες. Σχεδόν ο ένας στους τρεις άνεργους εντοπίζεται σε αυτούς που έχουν ηλικία 20-24 ετών. Είναι ενδεικτικό ότι οι άνεργοι νέοι, αυτοί που δεν είχαν εργαστεί προηγουμένως το 1981 αποτελούσαν το 29% του συνόλου των ανέργων, άνω το 1989 το 52,4%.

Το φαινόμενο αυτό συνδέεται και με το περιεχόμενο της εκπαίδευσης που παρέχεται και της σύνδεσης της με την παραγωγική διαδικασία, καταδεικνύει δε την σπατάλη των ανθρωπίνων πόρων και άρα την οικονομική καθυστέρηση. Πρέπει να ληφθούν μέτρα που να διευκολύνουν την πρόσληψη νέων:

- απαλλαγή κατά τα πρώτα έτη της πρόσληψης (δύο έτη) από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης
- πρακτική εξάσκηση των νέων σε επιχειρήσεις με ελάχιστη αμοιβή
- θέσπιση ειδικής σύμβασης περιορισμένου χρόνου εργασίας και κατάρτισης.
- ενίσχυση της επιδότησης της απασχόλησης

4.3 ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

Συστήματα πρόωρης συνταξιοδότησης

Η Ελλάδα είναι η περισσότερο γερασμένη χώρα στα Βαλκάνια και η 5η κατά σειρά γήρανσης μεταξύ των 27 κρατών μελών της Ένωσης. Διάφοροι σημαντικοί λόγοι οδήγησαν τη χώρα στην γήρανση του πληθυσμού (μείωση της γεννητικότητας, αυξημένη μετανάστευση κ.α.) με τελικό αποτέλεσμα την προοδευτική αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων ατόμων στο σύνολο του πληθυσμού.

Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι το ποσοστό της ανεργίας αλλά και ο αριθμός των ανέργων μειώνεται συστηματικά καθώς αυξάνεται η ηλικία σε αντίθεση με ότι συμβαίνει σε άλλες χώρες, γεγονός που σημαίνει ότι η ανεργία προέρχεται κυρίως από ανεπάρκεια προσλήψεων παρά από αύξηση απολύσεων και συγκεκριμένα απολύσεων των ηλικιωμένων εργαζομένων.

Προφανώς η επί μακρόν διατήρηση σε λειτουργία ζημιογόνων μονάδων, καθώς και η καθυστέρηση της οικονομικής αναδιάρθρωσης εξηγούν το παραπάνω φαινόμενο. Επίσης, το δεδομένο της μη απόλυσης των ηλικιωμένων εργαζομένων

σχετίζεται με τις ελληνικές αντιλήψεις και παραδόσεις ως προς την αντιμετώπιση των ηλικιωμένων, καθώς και με την μορφή των ελληνικών επιχειρήσεων(οικογενειακού τύπου), χαρακτηριστικά που διαφέρουν από τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παρόλα αυτά επειδή τα δημογραφικά στοιχεία δείχνουν ότι θα υπάρξει αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων ατόμων στον πληθυσμό και η αποχώρηση ηλικιωμένων θα δημιουργήσει θέσεις εργασίας με νέους, πρέπει να αντιμετωπιστούν τα θέματα με συνδυασμένες λύσεις.

Μέτρα που προτείνεται να ληφθούν

A) Θέσπιση σχημάτων πρόωρης συνταξιοδότησης (πχ για εργαζόμενους ή ανέργους) άνω των 55 ετών, μειωμένη απασχόληση με αντίστοιχη μείωση των αποδοχών και επιδότηση του υπόλοιπου από το κράτος και για εξειδικευμένες περιπτώσεις από τον Ειδικό Κοινό Λογαριασμό της Ανεργίας.

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι πολλά κράτη μέλη έχουν προσφύγει σε πολιτικές τέτοιου είδους, αφενός για την προστασία του ηλικιωμένου εργατικού δυναμικού και αφετέρου για την ελευθέρωση θέσεων εργασίας.

Οι πολιτικές αυτές πρέπει να συνοδεύονται με ριζική αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού ασφαλιστικού συστήματος, το οποίο είναι σύνθετο, εξαιρετικά κατακερματισμένο και με συσσωρευμένα ελλείμματα.

Η ορθολογική αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού συστήματος θα δώσει τη δυνατότητα να υπάρξει καλύτερη κατανομή και διαχείριση των πόρων του, περιορίζοντας τις παροχές προς ομάδες για τις οποίες δεν υπάρχει πλέον δικαιολογητική βάση για τη συνέχισή τους. Με αυτό τον τρόπο θα επιτευχθεί η ανακατανομή των πόρων υπέρ των ηλικιωμένων. Το θέμα αυτής της αναμόρφωσης του συστήματος αποτελεί σοβαρό και σύνθετο ζήτημα που απαιτεί μελέτη και συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων.

B) Ανεξάρτητα από την παραπάνω ευρεία αντιμετώπιση του θέματος των ηλικιωμένων εργαζομένων πρέπει να ληφθούν μέτρα άμεσα για την ασφαλιστική υποστήριξη των ευρισκομένων στα πρόθυρα της συνταξιοδότησης ατόμων σε περιοχές σε κρίση, όπου η πρόσβαση στην απασχόληση είναι αδύνατη.

4.4 ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΟΑΕΔ

Με δεδομένο ότι η πρόσληψη και καταπολέμηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού, αποτελεί βασικό άξονα παρέμβασης του ΟΑΕΔ η Υπηρεσία Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, σε συνεργασία με τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, Απασχόλησης και Επαγγελματικού Προσανατολισμού, θα προωθήσει Προγράμματα Επαγγελματικής Κατάρτισης των πληθυσμιακών ομάδων που απειλούνται από αυτό. Τα προγράμματα αυτά θα είναι διευρυμένα και προσαρμοσμένα στις εξελίξεις της αγοράς εργασίας, έτσι ώστε οι εξειδικεύσεις να ανταποκρίνονται ικανοποιητικά στη ζήτηση που διαμορφώνεται στην αγορά εργασίας.

Για την αξιολόγηση των Προγραμμάτων ως προς το περιεχόμενο και την καταλληλότητα τους σε σχέση με τις δυνατότητες των ατόμων με ειδικές ανάγκες (ΑΜΕΑ), θεωρείται σημαντική η ενεργοποίηση του Συμβουλίου Επαγγελματικής Κατάρτισης και Αποκατάστασης ΑΜΕΑ. Το Συμβούλιο αυτό σαν συντονιστικό όργανο θα αναλάβει την αξιολόγηση των Προγραμμάτων, το συντονισμό των φορέων που παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση και την καλύτερη χωροταξική τους κατανομή. Τα Προγράμματα Κατάρτισης θα αφορούν:

- Την ενσωματωμένη κατάρτιση των ειδικών ομάδων και των ΑΜΕΑ με κινητικές ή άλλες αναπηρίες στα γενικά Προγράμματα Κατάρτισης του ΟΑΕΔ
- Τη λειτουργία ειδικών τμημάτων ΑΜΕΑ στα ΚΕΚ του ΟΑΕΔ και ειδικών τμημάτων στις φυλακές ή στα ΚΕΚ του ΟΑΕΔ για κρατούμενα άτομα

- Τις Ειδικές Σχολές ΑΜΕΑ του ΟΑΕΔ
- Προγράμματα σε συνεργασία με άλλους φορείς, εφόσον το Υπουργείο Απασχόλησης προχωρήσει σε ειδική ρύθμιση για τη μεταβατική περίοδο.
- Προγράμματα Ενδοεπιχειρησιακής Κατάρτισης, που θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα ενιαίο πρόγραμμα με εκείνα της επιχορήγησης ΝΘΕ και Εργονομικής Διευθέτησης για ΑΜΕΑ στα πλαίσια του προγράμματος HORIZON, με παράλληλη συναφή διακρατικών συνεργασιών.
- Προγράμματα Κατάρτισης ΑΜΕΑ εξ' αποστάσεως, στη σχολή για ΑΜΕΑ Γαλασίου. Τα προγράμματα αυτά μπορούν και σε κρατούμενα άτομα στις φυλακές Κορυδαλλού.
- Στα πλαίσια της προστατευμένης εργασίας θα δημιουργηθεί Παραγωγικό Ειδικό Κέντρο στη Λακιά Θεσσαλονίκης.

Στον τομέα της απασχόλησης των ειδικών ομάδων και των ΑΜΕΑ θα προωθηθούν προγράμματα νέων θέσεων εργασίας διετούς διάρκειας και νέων ελευθέρων επαγγελματιών, που θα αφορούν ΑΜΕΑ, ανεξαρτημένα και προφυλακισμένα άτομα. Επιπλέον, θα προωθηθούν προγράμματα μερικής και εποχιακής απασχόλησης για ΑΜΕΑ με ελάχιστη διάρκεια απασχόλησης 5 μήνες.

Για την καλύτερη οργάνωση και λειτουργία των παραπάνω προγραμμάτων, καθώς και για την αποτελεσματικότερη παρέμβαση στην αγορά εργασίας, η Υπηρεσία Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες θα προχωρήσει:

Στην αναδιάρθρωση των έξι Ειδικών Γραφείων ΑΜΕΑ

ii. Στην λειτουργία Τμημάτων Ειδικών Ομάδων σε αναδιαρθρωμένα και νέα Γραφεία Εργασίας (Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης).

Με τα παραπάνω και με τη συνεργασία των κοινωνικών εταίρων και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο ΟΑΕ πιστεύει ότι θα συμβάλλει και αυτός σαν Οργανισμός και στο μέτρο των δυνατοτήτων του στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

4.5 ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΕ ΤΡΟΧΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ

Με μερική απασχόληση εργάζονται στη χώρα μας 184.000 άτομα στην πλειοψηφία τους γυναίκες και το ποσοστό που ξεπερνά το 4% είναι το χαμηλότερο από κάθε Ευρωπαϊκή χώρα.

Όμως όλα δείχνουν ότι η μορφή απασχόλησης βρίσκεται σε τροχιά εξέλιξης και θα παίζει σημαντικό ρόλο στη νέα ευέλικτη αγορά εργασίας τη νέα χιλιετία που ήδη έχει αρχίσει.

Άλλωστε αποτελεί από τα μείζονα κεφάλαια προς συζήτηση στον κοινωνικό διάλογο. Και παρά τις επιφυλάξεις που διατυπώνουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις – ότι η μερική απασχόληση δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως υποκατάστατο της πλήρους απασχόλησης, αλλά μόνο συμπληρωματικά – κατανοούν ότι αν τεθούν όρια, αυτή η μορφή απασχόλησης μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά κατά τη μείωση της ανεργίας .

Υπάρχει μεγάλο ποσοστό μη οικειοθελούς μερικής απασχόλησης στην Ελλάδα σε σχέση με τις άλλες χώρες, ενώ οι Έλληνες μερικώς απασχολούμενοι εργάζονται περισσότερες ώρες από τους άλλους Ευρωπαίους. Δηλαδή για τους περισσότερους είναι λύση ανάγκης αφού δεν βρίσκουν θέση πλήρους απασχόλησης. Επίσης διαπιστώνεται ότι η μερική απασχόληση παρουσίαζε μικρή μείωση κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980. Όμως από κει και πέρα ήταν εμφανής η ανάκαμψη. Έτσι και η αύξηση του συνόλου της απασχόλησης προήλθε από τη δημιουργία θέσεων μερικής απασχόλησης. Μεγάλες διαφορές υπάρχουν όμως ως προς το σύνολο των ωρών απασχόλησης. Ένα ποσοστό μερικώς απασχολούμενων εργάζεται ελάχιστες ώρες ,γεγονός που κάνει δυσδιάκριτα τα όρια ανάμεσα στην εργασία και την ανεργία. Υπάρχουν όμως και απασχολούμενοι που πλησιάζουν το παραδοσιακό οκτάωρο.

Το ποσοστό μερικής απασχόλησης παραμένει χαμηλό και σταθερό στο επίπεδο του 4,5%, από 4,6% το 2002. Από τους μερικώς απασχολούμενους, το 31% προέβη στην επιλογή αυτή επειδή δεν ήθελε πλήρη απασχόληση, ενώ το 40% επειδή δε μπόρεσε να βρει πλήρη απασχόληση.

4.5.1 ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Το πέρασμα στη μερική απασχόληση προϋποθέτει οριστική σχεδόν παραίτηση από κάθε προοπτική καριέρας. Ακόμη και αν ορισμένες γυναίκες στο τέλος αποδέχονται αυτή την προοπτική, έστω και παρά τη θέληση τους, πολλοί λίγοι άντρες είναι έτοιμοι να συμβιβαστούν με αυτή την προοπτική.

Το δεύτερο εμπόδιο αφορά λιγότερο τη συλλογική συμπεριφορά των μισθωτών και περισσότερο τη συνδικαλιστική αντιμετώπιση στις διαπραγματεύσεις. Το πέρασμα στη μερική απασχόληση συνεπάγεται ως επί το πλείστον οριστική σχεδόν κατάργηση της συνδικαλιστικής πρακτικής. Όντως, η ποικιλία των ωραρίων εργασίας δυσχεραίνει τη διοργάνωση συγκεντρώσεων με γενική συμμετοχή των εργαζόμενων.

Το τρίτο εμπόδιο, σαφώς παρακάμπτεται πιο δύσκολα από τα υπόλοιπα: το πέρασμα στη μερική απασχόληση είναι μονομερής απόφαση του εργοδότη. Επί της ουσίας, δεν υφίσταται διαπραγμάτευση και η απόφαση είναι οριστική και άνευ όρων. Αν στη συνέχεια συμβεί κάποιο ατύχημα οικονομικής φύσης στην οικογένεια (απόλυση συγγενούς, ατύχημα...) αυτός που απασχολείται μερικώς δεν έχει το δικαίωμα, αλλά ούτε και την προοπτική, να βρει γρήγορα μια πλήρη απασχόληση.

Τέλος, θα πρέπει να εντοπίσουμε και ένα τέταρτο πρόβλημα, το οποίο χωρίς να αποτελεί εμπόδιο καθ' εαυτό, προβληματίζει πολιτικούς και συνδικαλιστές. Το αποδεικνύουν οι αριθμοί: η αυξανόμενη προσφυγή στη μερική απασχόληση

επιφέρει αισθητή επιδείνωση της εύθραυστης κατάστασης των γυναικών, σε σχέση με τους άντρες, στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, αυτές είναι τα πρώτα θύματα της ανεργίας. Καλύτερα θα ήταν να μειωθεί ο εργάσιμος χρόνος για όλους, πράγμα που θα συντελέσει στο να βρεθεί χρόνος για τις οικιακές ασχολίες, το μέγλωμα των παιδιών και ενδεχομένως έναν καλύτερο καταμερισμό των ευθυνών μεταξύ των αντρών και γυναικών.

4.5.2 ΤΑ ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Η μερική απασχόληση παρουσιάζει ένα βασικό μειονέκτημα: πλήττει κυρίως τις γυναίκες, εντείνοντας έτσι την ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων, που ήδη γίνεται αισθητή τόσο στην αγορά εργασίας όσο και μέσα στις επιχειρήσεις. Η περαιτέρω ανάπτυξη της μερικής απασχόλησης θα επιφέρει μια σημαντική κοινωνική και πολιτισμική οπισθοχώρηση, τροχοπέδη στην επαγγελματική ισότητα των γυναικών. Πρόκειται εδώ για την επιλογή μιας κοινωνίας στην οποία διαγράφεται σαφέστατα ο ανταγωνισμός μεταξύ των συντηρητικών και των προοδευτικών δυνάμεων.

Επιπλέον, αυτή η λύση δεν είναι επαρκής ούτε ρεαλιστική, διότι, εξ' ορισμού, η μερική απασχόληση συνεπάγεται σημαντική ποσοστιαία μείωση του εισοδήματος, αν και ορισμένα κράτη, αντισταθμίζουν μερικώς αυτή τη μείωση.

Και καθώς είναι σχεδόν αδύνατο να ξαναβρεί κανείς μια πλήρη απασχόληση από τη στιγμή που θα υιοθετήσει το καθεστώς της μερικής απασχόλησης, όταν εντείνεται το οικονομικό πρόβλημα, τότε η απώλεια του εισοδήματος λειτουργεί ανασταλτικά.

Γι' αυτό η μερική απασχόληση αποτελεί είδος πολυτελείας, που επιδιώκεται από ένα μικρό μόνο αριθμό εργαζομένων, ενώ οι υπόλοιποι αισθάνονται ότι έχουν τη δυνατότητα να την προσφέρουν στον εαυτό τους. Κάτω από αυτές τις

συνθήκες, η προοπτική ευρείας χρήσης της μερικής απασχόλησης, με στόχο την ουσιαστική μείωση της ανεργίας, δεν είναι καθόλου ρεαλιστική.

Είναι απαραίτητο να στοχεύουμε ευρύτερα, προωθώντας τη μείωση του συνολικού ωραρίου για το σύνολο των εργαζομένων. Η γενίκευση της μερικής απασχόλησης με καλύτερες αποδοχές είναι η μοναδική λύση, αν και οι εργαζόμενοι με υψηλή επαγγελματική κατάρτιση θα πρέπει να διατηρήσουν τη δυνατότητα να εργάζονται περισσότερες ώρες αν το επιθυμούν.

4.6 ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΕΝΑ ΕΛΑΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. 24 εκατομμύρια άνθρωποι εργάζονται σήμερα με καθεστώς μερικής απασχόλησης. Η ευέλικτη αυτή μορφή εργασίας δίνει το πλεονέκτημα στον εργαζόμενο να συνδυάσει την εργασία του με τις υπόλοιπες υποχρεώσεις τους, όπως σπουδές και οικογένεια. Την ίδια ώρα ο εργοδότης μπορεί να ικανοποιήσει τις μεταβαλλόμενες καταναλωτικές απαιτήσεις, κυρίως όσον αφορά τις υπηρεσίες.

Στη χώρα μας, στο πλαίσιο αναζήτησης ενός μοντέλου εργασίας, ο ρόλος της μερικής απασχόλησης στον Ιδιωτικό και Δημόσιο Τομέα αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα θέματα του Κοινωνικού Διαλόγου. Επιδιώκεται έτσι να συμπληρωθεί ο ν. 1892/90 (άρθρα 38,39) που κατοχυρώνει το «part time» στην ελληνική πραγματικότητα και να τεθούν όρια με στόχο την προστασία του εργαζόμενου.

Ο νόμος 1892/90 θέτει καταρχήν τις βάσεις της μερικής απασχόλησης: «με έγγραφη ατομική συμφωνία ο εργοδότης και ο μισθωτός κατά τη σύσταση της σχέσης εργασίας ή κατά τη διάρκεια της μπορούν να συμφωνήσουν για ορισμένο ή αόριστο χρόνο διάρκεια ημερήσιας ή εβδομαδιαίας εργασίας μικρότερη της κανονικής» (αρ. 38 παρ.1). Ορίζει ότι το ύψος των αποδοχών των μερικών

απασχολούμενων δεν μπορεί να είναι κατώτερο από εκείνο των απασχολουμένων κατά το κανονικό ωράριο (βεβαίως για την ίδια εργασία και τις ίδιες ώρες απασχόλησης).

Προβλέπει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα τους για ετήσια άδεια και θέτει το πλαίσιο της κοινωνικής ασφάλισης τους. Σύμφωνα με το ν. 1892/90 ο εργοδότης δεν μπορεί να αξιώσει εργασία πέρα από τη συμφωνημένη, όταν ο μερικώς απασχολούμενος έχει και άλλη απασχόληση ή βαρύνεται με οικογενειακές υποχρεώσεις.

Επιπλέον, «ο μερικώς απασχολούμενος επί ίσους όρους, έχει προτεραιότητα προσλήψεως σε θέση εργασίας πλήρους απασχολήσεως στην αυτή επιχείρηση» (αρ.38 παρ.6). Εντούτοις, το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο δεν αγγίζει κάποιες ουσιαστικές πλευρές της μορφής αυτής της εργασίας. Οι ελάχιστες ώρες απασχόλησης, οι όροι συνταξιοδότησης των μακροχρόνια μερικώς απασχολούμενων, οι προϋποθέσεις μετατροπής μιας θέσης μερικής απασχόλησης σε θέση πλήρους απασχόλησης, είναι μόνον μερικές από τις πλευρές αυτές. Στόχος είναι να τεθούν όρια στη μερική απασχόληση των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα (για την προστασία τους), αλλά και να επεκταθεί σε ειδικές εποχιακές θέσεις στο Δημόσιο, στα Ν.Π.Δ.Δ και στους Ο.Τ.Α, χωρίς να θίγουν οι υφιστάμενες θέσεις.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή μέσω του Πράσινου Βιβλίου ‘‘Σύμπραξη για μια νέα οργάνωση της εργασίας’’, έχει καλέσει τους κοινωνικούς εταίρους να εκφράσουν την γνώμη τους, για το πώς μπορεί να επιτευχθεί η ανάπτυξη ενός νέου πλαισίου για τον εκσυγχρονισμό της εργασίας.

Αναζητείται έτσι ένα νέο πρότυπο εργασίας που θα σημάνει το πέρασμα από την 'παραδοσιακή οργάνωση εργασίας' σε μια 'ευέλικτη', ανοικτή διαδικασία οργανωτικής ανάπτυξης, ικανό να οδηγήσει σε βελτίωση της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας.

Επισημαίνεται όμως στο Πράσινο Βιβλίο, ότι η αναζήτηση αυτού του νέου μοντέλου εργασίας δε θα πρέπει να περιοριστεί – όπως γινόταν μέχρι σήμερα – στις μεγάλες επιχειρήσεις καθώς και στις δημόσιες υπηρεσίες, όπως στις υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και αυτές του περιβαλλοντικού τομέα. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μια νέα οργάνωση της εργασίας οδηγεί σε μεγαλύτερη παραγωγικότητα και ευημερία. Το γερμανικό πρόγραμμα για την εργασία και την τεχνολογία, καθώς και τα σκανδιναβικά προγράμματα, αποδεικνύουν και αυτά με την σειρά τους ότι οι επιχειρήσεις που αναδιοργάνωσαν τη μορφή των εργασιακών σχέσεων είχαν πολύ καλύτερο αποτέλεσμα από εκείνες που περιορίστηκαν στην εισαγωγή προηγμένης τεχνολογίας στη βιομηχανική παραγωγή. Ωστόσο, για να επιτευχθεί η γενική αποδοχή της νέας αυτής οργάνωσης της εργασίας, πρέπει να εξασφαλιστούν για τους μερικώς απασχολούμενους όροι εργασίας αντίστοιχα μ' αυτούς των πλήρως απασχολούμενων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΡΕΥΝΑ

5.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη του φαινομένου της τεχνολογικής ανεργίας σε δημοσιές και ιδιωτικές επιχειρήσεις.

5.2 ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια της ποσοτικής μεθοδολογίας. Πιο συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκε το εργαλείο του ερωτηματολογίου, προκειμένου να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη αξιοπιστία και εγκυρότητα των δεδομένων. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται αναλυτικά οι τεχνικές και η διαδικασία συλλογής δεδομένων μέσω του ερωτηματολογίου.

5.3 ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα ήταν το **ερωτηματολόγιο**. Το ερωτηματολόγιο είναι «ένα σύνολο γραπτών ερωτήσεων σχετικών με ένα πρόβλημα, τις οποίες ο ερευνητής απευθύνει ομοιόμορφα στα υποκείμενα του δείγματος, με σκοπό να συγκεντρώσει τις αναγκαίες ερευνητικές πληροφορίες. Οι ερωτήσεις αναφέρονται στις γνώσεις, τις γνώμες, τις προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, τα συναισθήματα, τις προσδοκίες, τις στάσεις, τις αξίες και γενικά στα χαρακτηριστικά όλων των όψεων της προσωπικότητας του ατόμου και στη συμπεριφορά του σε προκαθορισμένες καταστάσεις».

5.4 Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Προκειμένου να σχεδιαστεί το ερωτηματολόγιο, λήφθηκε υπόψη η γενική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Έτσι, δημιουργήθηκε ένα **δομημένο** ερωτηματολόγιο, με κλειστές ερωτήσεις, οι οποίες μπορούν να παράγουν συχνότερες απαντήσεων που επιδέχονται στατιστικούς χειρισμούς και ανάλυση και σύγκριση μεταξύ ομάδων του δείγματος. (Kohen, Manion & Morrison, 2007).

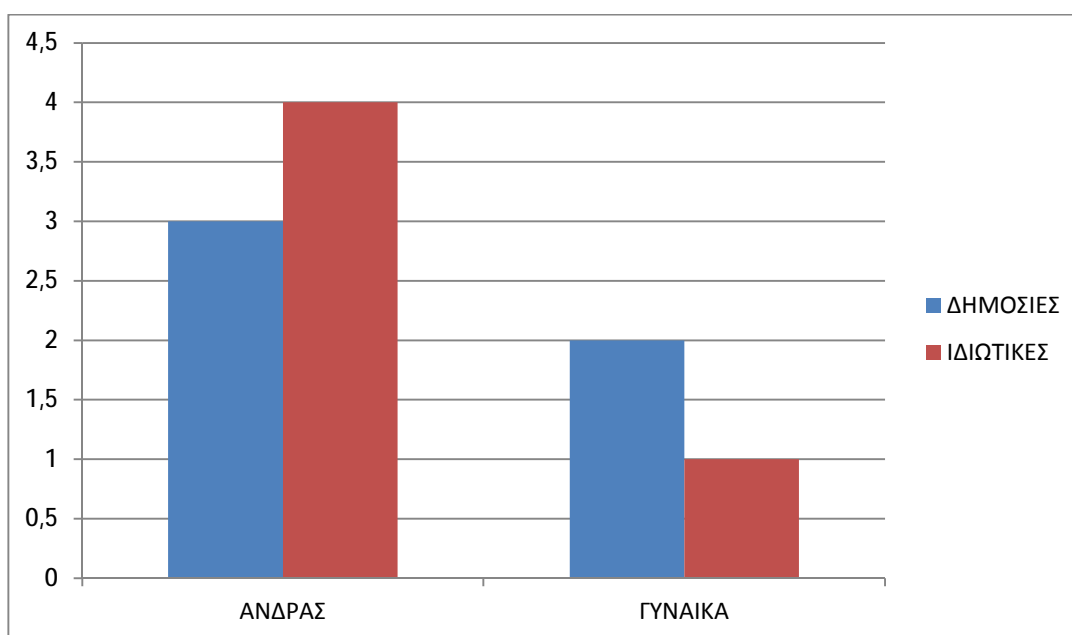
5.5 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας αποτέλεσαν 5 ελληνικές ιδιωτικές επιχειρήσεις και 5 δημοσιές ελληνικές επιχειρήσεις.

5.6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

1. Φύλο

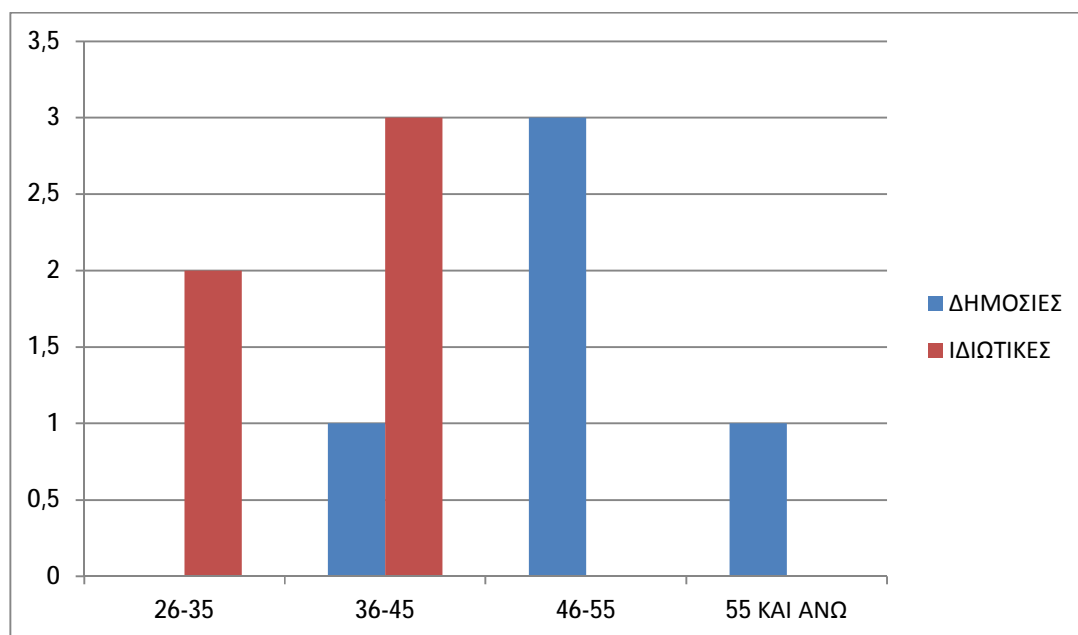
	ΔΗΜΟΣΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΔΡΑΣ	3	60%	4	80%
ΓΥΝΑΙΚΑ	2	40%	1	20%

Στις επιχειρήσεις δημόσιου χαρακτήρα, τρεις στους πέντε ερωτώμενους ήταν άντρες και δυο στους πέντε γυναίκες. Στις ιδιωτικές επιχειρήσεις συναντήσαμε τέσσερις άντρες και μια γυναίκα σε πέντε ερωτώμενους.

2. Ηλικία

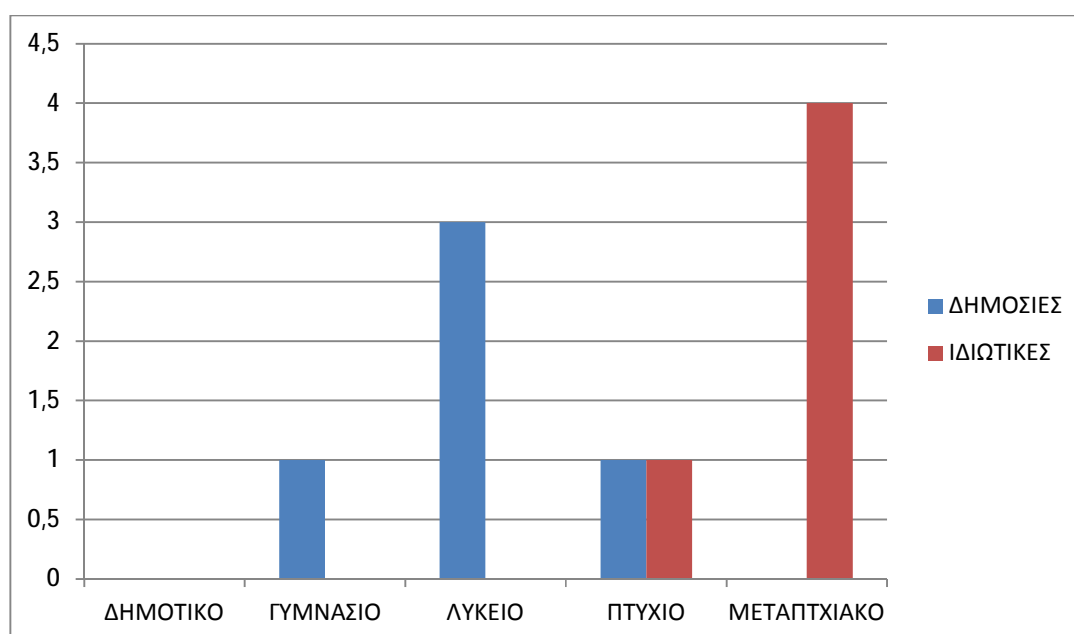
	ΔΗΜΟΣΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
26-35	0	0%	2	40%
36-45	1	20%	3	60%
46-55	3	60%	0	0%
55 ΚΑΙ ΑΝΩ	1	20%	0	0%

Όπως παρατηρούμε από τις απαντήσεις που λάβαμε, στις δημόσιες υπηρεσίες κυριαρχούν οι μεγαλύτερες ηλικίες καθώς τρεις στους 5 ερωτηθέντες είναι ηλικίας 46 – 55. Αντίθετη κατάσταση επικρατεί στον ιδιωτικό τομέα όπου όλοι οι ερωτηθέντες ήταν μεταξύ 26 και 45 ετών.

3. Επίπεδο μόρφωσης

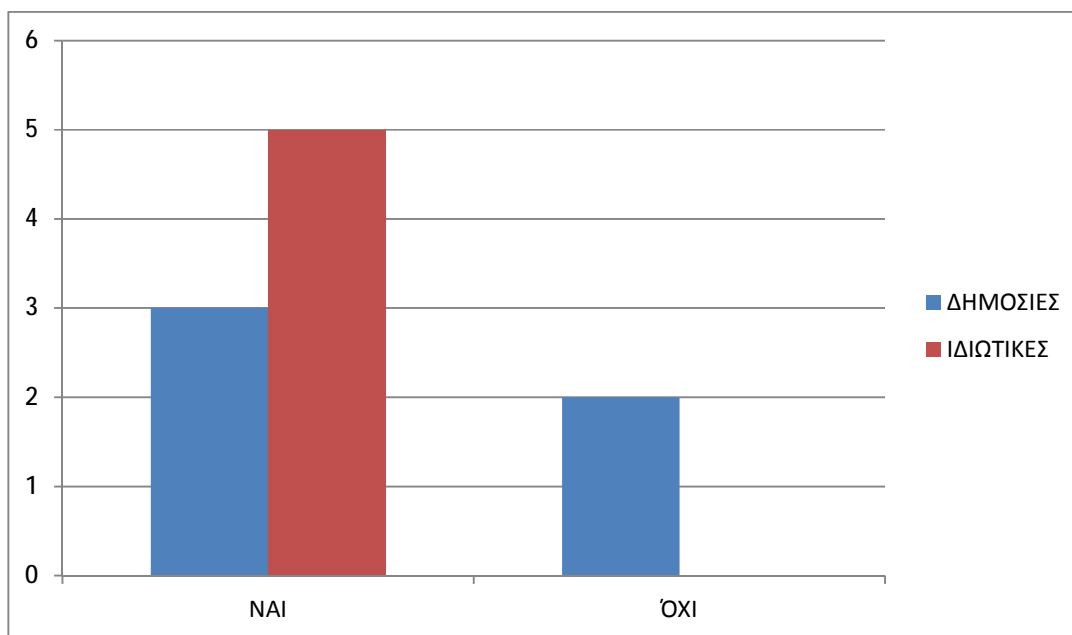
	ΔΗΜΟΣΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	0	0%	0	40%
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	1	20%	0	60%
ΛΥΚΕΙΟ	3	60%	0	0%
ΠΤΥΧΙΟ	1	20%	1	20%
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	0	0%	4	80%

Στις δημόσιες επιχειρήσεις υπάρχουν εργαζόμενοι από πολλές βαθμίδες εκπαίδευσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός πως στους πέντε ερωτηθέντες υπήρχαν ένας με απολυτήριο γυμνασίου, τρεις με απολυτήριο λυκείου και ένας με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Από την άλλη μεριά, στον ιδιωτικό τομέα, μόλις ένας στους πέντε διέθετε πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ όλοι οι υπόλοιποι ήταν κάτοχοι κάποιου μεταπτυχιακού τίτλου.

4. Συμφωνείτε με την αυτοματοποίηση των διαδικασιών στις επιχειρήσεις ως μέσο ανάπτυξης της οικονομίας;

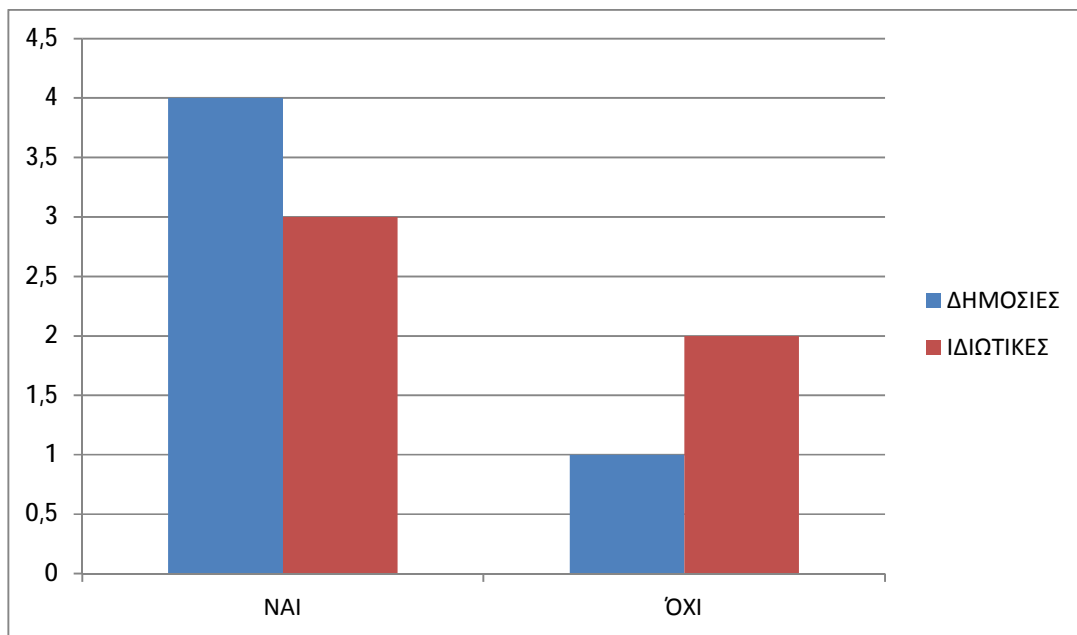
	ΔΗΜΟΣΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	3	60%	5	100%
ΌΧΙ	2	40%	0	0%

Όλοι οι ερωτηθέντες εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα θεωρούν πως η αυτοματοποίηση των διαδικασιών στη λειτουργία των επιχειρήσεων θα αποτελέσει μέσο της οικονομίας ενώ από τους εργαζόμενους στις δημόσιες επιχειρήσεις τρεις στους πέντε συμφωνούν με αυτή την άποψη. Οι υπόλοιποι δύο διαφωνούν καθώς δεν πιστεύουν πως θα αποτελέσει μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας η αυτοματοποίηση των διαδικασιών

5. Το φαινόμενο της οικονομικής εξαθλίωσης των μαζών, συνάδει με την τεχνολογική ανεργία;

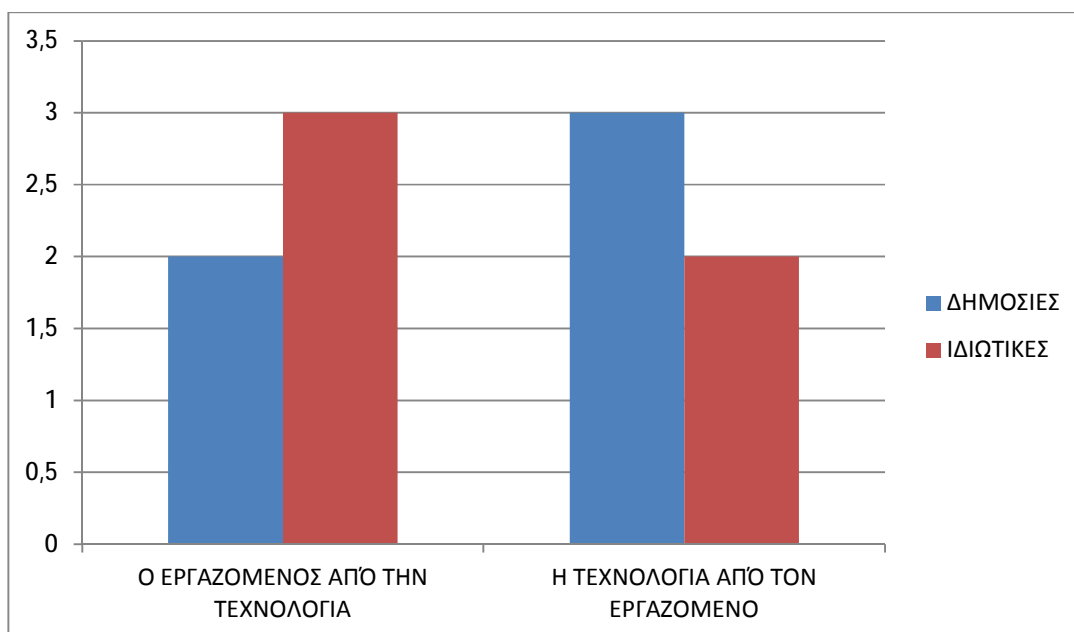
	ΔΗΜΟΣΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	4	80%	3	60%
ΌΧΙ	1	20%	2	40%

Οι εργαζόμενοι στις δημόσιες υπηρεσίες θεωρούν πως λόγω της τεχνολογικής ανεργίας που υπάρχει, αλλά και της γενικότερης κατάστασης της ανεργίας, έχει επέλθει και η οικονομική εξαθλίωση των μαζών. Μόλις ένας στους πέντε έχει διαφορετική άποψη. Ίδια άποψη επικρατεί και από τους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα καθώς τρεις στους πέντε απάντησαν ΝΑΙ στην συγκεκριμένη ερώτηση.

6. Θεωρείτε πως εξαρτάται ο εργαζόμενος από την τεχνολογία ή η τεχνολογία από τον εργαζόμενο;

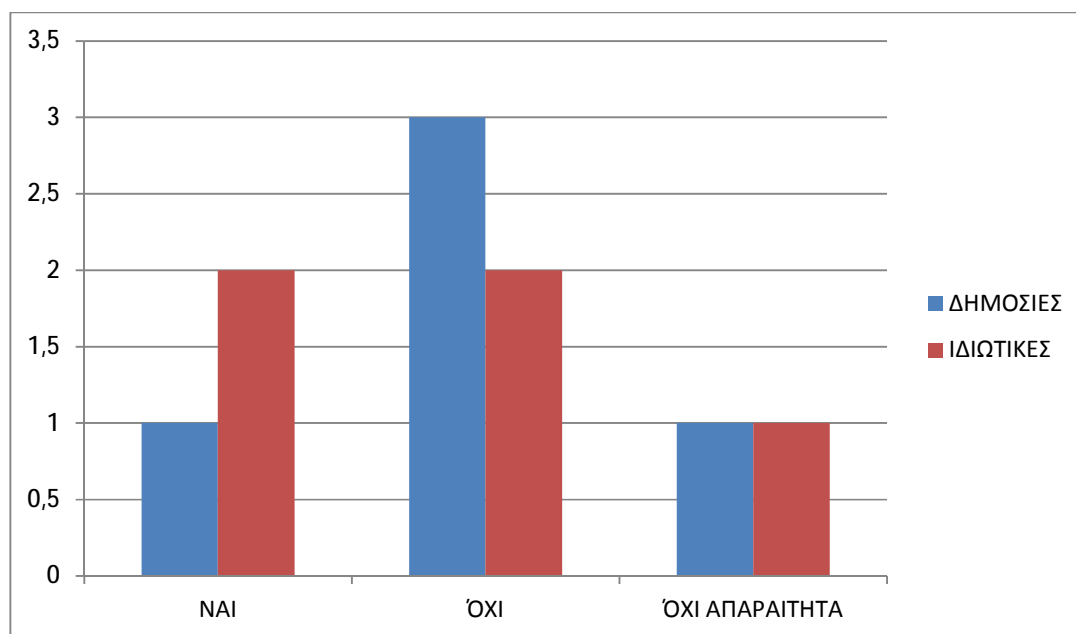
	ΔΗΜΟΣΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
Ο ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	2	40%	3	60%
Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ	3	60%	2	40%

Δύο στους πέντε εργαζόμενους στις δημόσιες υπηρεσίες θεωρούν πως ο εργαζόμενος εξαρτάται από την τεχνολογία και τρεις στους πέντε πως η τεχνολογία εξαρτάται από τον εργαζόμενο. Το ακριβώς αντίθετο ισχύει για τους εργαζόμενους στις ιδιωτικές υπηρεσίες με τους τρεις στους πέντε να θεωρούν πως ο εργαζόμενος εξαρτάται από την τεχνολογία.

7. Θεωρείτε πως η εκπαίδευση σε νέες τεχνολογίες εξασφαλίζει θέσεις εργασίας;

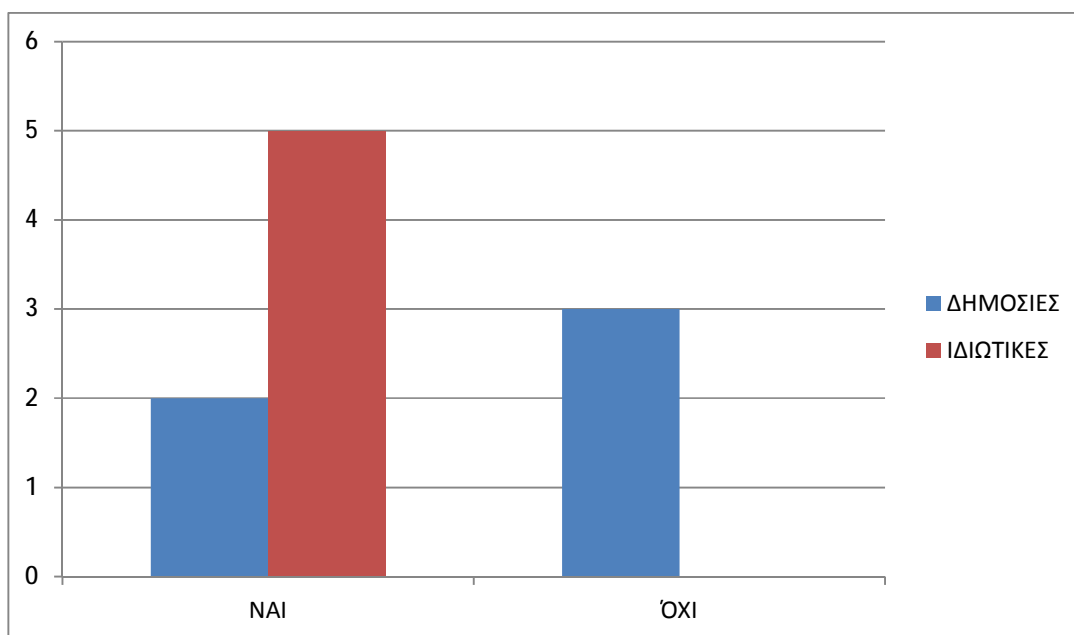
	ΔΗΜΟΣΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	1	20%	2	40%
ΌΧΙ	3	60%	2	40%
ΌΧΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ	1	20%	1	20%

Οι εργαζόμενοι στις δημόσιες υπηρεσίες δεν θεωρούν, στην πλειοψηφία τους, πως η εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες είναι ο δρόμος για την άμεση επαγγελματική αποκατάσταση. Μόλις ένας στους πέντε θεωρεί πως αυτό ισχύει ενώ και ένας στους πέντε δηλώνει πως δεν το θεωρεί δεδομένο πως αυτή η γνώση θα αποφέρει και επαγγελματική αποκατάσταση. Από την άλλη οι απαντήσεις των εργαζόμενων στον ιδιωτικό τομέα είναι μοιρασμένες καθώς από δυο θεωρούν πως εξασφαλίζει ή δεν εξασφαλίζει άμεσα επαγγελματική αποκατάσταση και ένας στους πέντε δηλώνει πως δεν είναι αυτό δεδομένο.

8. Θεωρείτε πως ο Δημόσιος τομέας πρέπει να ακολουθήσει σε απόλυτο βαθμό την τεχνολογική ανάπτυξη, εκπαιδεύοντας το προσωπικό του ή ακόμα και προσλαμβάνοντας νέους;

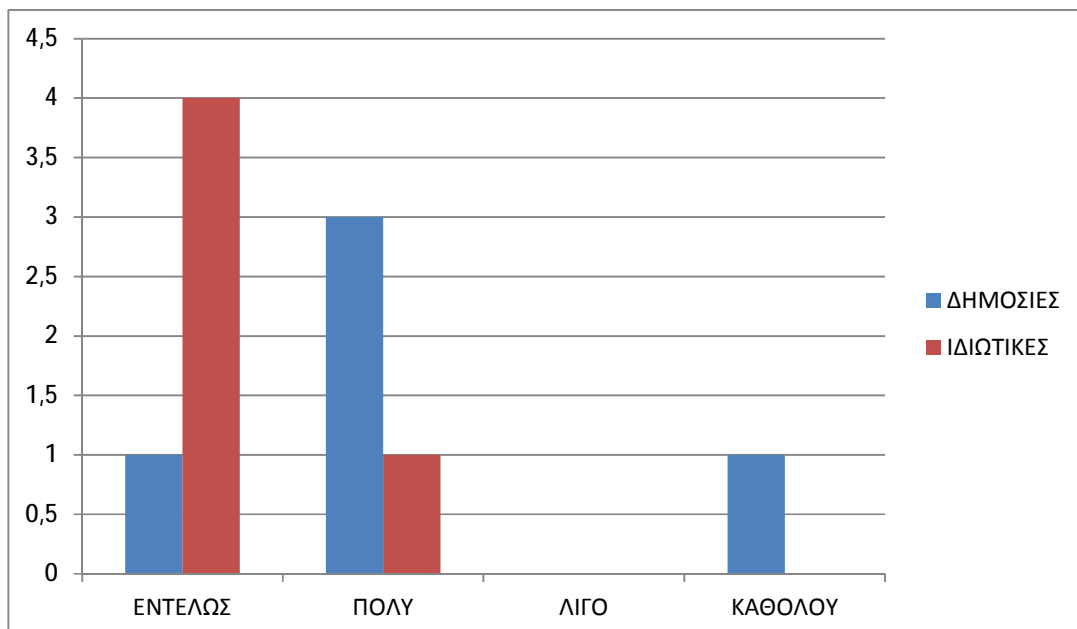
	ΔΗΜΟΣΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	2	40%	5	100%
ΌΧΙ	3	60%	0	0%

Τρεις στους πέντε εργαζόμενους στις δημόσιες υπηρεσίες θεωρούν πως δεν είναι απαραίτητο ο δημόσιος τομέας να ακολουθήσει απόλυτα τις επιταγές της τεχνολογίας καθώς μπορεί και έτσι να πραγματοποιεί την αποστολή του. Αντίθετα δύο στους πέντε θεωρούν απαραίτητο τον πλήρη εκσυγχρονισμό. Από την άλλη μεριά όλοι οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα θεωρούν πως πρέπει να συμβαδίζει ο δημόσιος τομέας με τις τεχνολογικές εξελίξεις.

9. Πόσο πιστεύεται πως επηρεάζει η ανάπτυξη της τεχνολογίας την αύξηση της ανεργίας;

	ΔΗΜΟΣΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΕΝΤΕΛΩΣ	1	20%	4	80%
ΠΟΛΥ	3	60%	1	20%
ΛΙΓΟ	0	0%	0	0%
ΚΑΘΟΛΟΥ	1	20%	0	0%

Τρεις στους πέντε ερωτηθέντες που εργάζονται σε δημόσιες εταιρείες θεωρούν ότι επηρεάζει πολύ η ανάπτυξη της τεχνολογίας την αύξηση της ανεργίας και ένας στους πέντε πως είναι ο μόνος παράγοντας που την επηρεάζει. Τέλος ένας στους πέντε θεωρεί πως δεν επηρεάζεται καθόλου. Από την άλλη τέσσερις στους πέντε εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα πιστεύουν πως η ανάπτυξη της τεχνολογίας είναι ο μόνος παράγοντας που συμβάλει στην αύξηση της ανεργίας και ένας στους πέντε πως συμβάλει πολύ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε, ότι ο τεχνολογικός μετασχηματισμός είναι σαφώς ένας παράγοντας που έχει επιπτώσεις στο επίπεδο και στις συνθήκες της απασχόλησης. Πρώτον, οι νέες τεχνολογίες εκτοπίζουν, όχι μόνον τις επαναληπτικές εργασίες ρουτίνας, αλλά και δραστηριότητες που απαιτούν σύνθετα και υψηλά επίπεδα γνώσης. Δεύτερον, ο λόγος δημιουργίας και ύπαρξης ενός ρομποτικού συστήματος είναι η εξοικονόμηση κόστους και, πιο συγκεκριμένα, εργατικού κόστους. Επομένως, η ολοένα και αυξανόμενη χρήση ρομπότ, κυρίως στο δευτερογενή τομέα, σημαίνει την επίτευξη αυτού του στόχου. Τρίτον, οι νέες βιομηχανίες, που δημιουργούνται για την παραγωγή των προϊόντων υψηλής τεχνολογίας καθώς και η ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα, δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας, αδυνατώντας όμως να ισοσκελίσουν την απώλεια θέσεων εργασίας στους άλλους τομείς και κλάδους του οικονομικού συστήματος. *Οι κατηγορίες που βάλλονται περισσότερο από την τεχνολογική ανεργία είναι οι ανειδίκευτοι εργάτες, οι ηλικιωμένοι, οι νέοι με χαμηλό επίπεδο ειδίκευσης, καθώς και οι γυναίκες*, από τη στιγμή που η τεχνολογική ανεργία παρουσιάσθηκε και στις υπηρεσίες όπου απασχολούνται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό γυναίκες.

Η *εξοικονόμηση πλέον εργασίας* αποτελεί βασικό στόχο του οικονομικού συστήματος, και για πρώτη φορά υπάρχει *ισχυρή αποσύνδεση των εννοιών «οικονομική ανάπτυξη» και «απασχόληση»*. Παρ' όλα τα στοιχεία που έχουμε, είναι πολύ δύσκολο να δοθεί μια σαφής απάντηση στο αρχικό ερώτημα, εάν η αύξηση της ανεργίας οφείλεται στον τεχνολογικό μετασχηματισμό που παρατηρήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες. Ακόμη και σήμερα, υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις πολλών ειδικών πάνω σ' αυτό το θέμα, καθώς οι επιπτώσεις της τεχνολογίας στην απασχόληση εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες που διαφέρουν από χώρα σε χώρα, όπως από τους ρυθμούς ανάπτυξης

της οικονομίας και την προσφορά εργατικού δυναμικού. Επιπλέον, πέρα από τις αρνητικές επιπτώσεις, που γίνονται άμεσα ορατές, δημιουργούνται και θετικές εξελίξεις όσον αφορά στην απασχόληση, από την εισαγωγή νέων τεχνολογιών, που γίνονται αντιληπτές σ' ένα πιο μακροχρόνιο πλαίσιο. Η **εισαγωγή νέων τεχνολογιών** δημιουργεί **νέες θέσεις απασχόλησης** με τους εξής τρόπους:

1. Η αύξηση της παραγωγικότητας, λόγω των τεχνολογικών καινοτομιών, προκαλεί αύξηση του εισοδήματος, η οποία με τη σειρά της, προκαλεί νέα ζήτηση για προϊόντα, αυξάνοντας τις θέσεις απασχόλησης σ' άλλους τομείς.
2. Τα νέα προϊόντα δημιουργούν καινούργιες αγορές και καινούργιες ανάγκες. Ένα παράδειγμα είναι η έκρηξη στην αγορά των ηλεκτρονικών υπολογιστών, της παραγωγής λογισμικού και άλλων συναφών κλάδων.

Ακόμα πιο δύσκολη είναι η προσπάθεια να απομονώσουμε την τεχνολογική αλλαγή απ' όλους τους παράγοντες που επιδρούν στην απασχόληση. Υπάρχουν πολλοί λόγοι, για τους οποίους είναι δυνατόν να μεταβληθεί το **μέγεθος της απασχόλησης** είτε θετικά είτε αρνητικά. Πολλές από αυτές τις παραμέτρους δεν επιδρούν μεμονωμένα αλλά αλληλεπιδρούν στην απασχόληση, κάνοντας τα αίτια μεταβολής αυτού του μεγέθους δυσδιάκριτα. Με λίγα λόγια, δεν είναι εύκολο να διαπιστώσουμε και να διαχωρίσουμε με ακρίβεια ποιες μεταβολές οφείλονται στην τεχνολογία και ποιες έχουν την αιτία τους αλλού. Η σύγκριση μεταξύ αρνητικών επιπτώσεων και οφελών από τη νέα τεχνολογία είναι σχεδόν αδύνατη και τα αποτελέσματα μπορεί να διαφέρουν από χώρα σε χώρα, ή από κλάδο σε κλάδο.

Στα παραπάνω μπορούμε να αντιπαραθέσουμε ότι:

1. Η αύξηση της παραγωγικότητας από την τεχνολογική επανάσταση, οδήγησε στο να παράγονται μεγαλύτερες ποσότητες εμπορευμάτων με μικρότερες ποσότητες εργασίας, οδηγώντας έτσι στην υποαπασχόληση.

2. Η ύπαρξη της τεχνολογικής ανεργίας δεν οφείλεται στην έλλειψη επενδύσεων, αλλά στην υπερεπένδυση σε νέα προηγμένα τεχνολογικά μέσα.

Γενικότερα, πολλοί παράγοντες έχουν παίξει ρόλο στη συνεχή αύξηση της ανεργίας. Κάποιοι από αυτούς είχαν άμεσο και σημαντικό αντίκτυπο στην απασχόληση και κάποιοι άλλοι επέδρασαν υπογείως και μακροχρόνια. Ακόμη και σήμερα, η συνεισφορά κάθε παράγοντα στη σημερινή κατάσταση δεν μπορεί να ταυτοποιηθεί επακριβώς. Πολλές μεταβολές, δημογραφικές, πολιτιστικές αλλά και τεχνολογικές, επηρέασαν βραχυχρόνια ή μακροχρόνια την αγορά εργασίας. Χωρίς αμφιβολία, η ευρεία χρήση των τεχνολογικών καινοτομιών τις τελευταίες δεκαετίες, αποτέλεσε άλλον έναν παράγοντα που αλληλεπίδρασε οδηγώντας σε μια ανεργία δομική, μόνιμη και αυξανόμενη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγαπητός Γ., *Οικονομικό Λεξικό*, Έκδοση 1^η, Αθήνα 2002.

Γκιούρδας Β., *Αυτοματισμός γραφείου και χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών*, Εκδοτική Γκιούρδας Β., Αθήνα 2003.

Δεδουσόπουλος Α., *Θεωρίες της Ανεργίας*, εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα 2004.

Δεδουσόπουλος Α., *Η κρίση στην αγορά εργασίας*, Τόμος Ι: «Θεωρίες της ανεργίας.», Τυπωθήτω-Δαρδάνος Γ., Μέρος Ι, Κεφάλαιο 2, Αθήνα 2000.

Eurostat: *Economic stastical outlook of Greek Economy 2006*

INE/ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ : *Έκθεση για την Ελληνική Οικονομία 2007*

Ιωαννίδης Ε., *Τεχνολογία, δεξιότητες και απασχόληση στην Ελλάδα : διάρθρωση και τάσεις*, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, Αθήνα 1999.

Καλαϊτζιδάκης Π. , Σ. Καλυβίτης : *Οικονομική Μεγέθυνση: Θεωρία και Πολιτική*, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2003. Εκδόσεις Κριτική, 2η έκδοση

Καραμεσίνη Μ., *Βιομηχανική Πολιτική, Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Μισθωτή Εργασία*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2002

Κατσορίδας Δ., *Νέες τεχνολογίες και απασχόληση*, Εκδόσεις Ρωγμή, Αθήνα 1998.

Κωνσταντέλου Α., *Οικονομική και κοινωνιολογία της Τεχνολογίας*, Διδακτικές Σημειώσεις του τμήματος Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Χίος 2005 – 2006

Μάρδας Γ., *Εισήγηση στην Ημερίδα : Ανεργία – Μακροχρόνια ανεργία, Πρόγραμμα Caltun*, Αθήνα 1998

Μαρξ Κ., *Το Κεφάλαιο, Καταμερισμός της εργασίας μέσα στη μανιφακτούρα και καταμερισμός της εργασίας μέσα στο εργοστάσιο*, Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1978.

Μαρξ Κ., *Το Κεφάλαιο, Τόμος Πρώτος, «Η πάλη ανάμεσα στον εργάτη και τη μηχανή»*, Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1978.

Μαρξ Κ., *Το Κεφάλαιο, Τόμος Πρώτος, «Οι μηχανές και η μεγάλη βιομηχανία»*, Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1978

Ναζάκης Χ., *Η τεχνολογική ανεργία. Ένα διεθνές πρόβλημα*, Περιοδικό Οικονομικά Χρονικά, Φεβρουάριος-Μάρτιος 1994

Οικονομίδης Χ., *Τεχνολογική μεταβολή και απασχόληση – Τεχνολογική ανεργία. Ποσοτική διερεύνηση με βάση τους πίνακες εισροών – εκροών*, Πανεπιστήμιο Πειραιά, 2005

Ricardo D., *Αρχές Πολιτικής Οικονομίας και Φορολογίας*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2002.

Kohen L., Manion L. & Morrison K., *Research Methods in Education 6th edition*,
2007